

Stenogrammid

XIII Riigikogu, II Istungjärk, täiskogu korraline istung

Teisipäev, 10.11.2015, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:04 Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (42 SE) kolmas lugemine
2. 10:10 Euroopa Liidu liikmesriigist ebaseaduslikult väljaviidud kultuuriväärtuste tagastamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (117 SE) esimene lugemine
3. 10:23 Isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise seaduse eelnõu (55 SE) esimene lugemine
4. 10:39 Riigikogu otsuse „Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine soolise võrdõiguslikkuse probleemide läbitöötamiseks“ eelnõu (107 OE) esimene lugemine
5. 12:10 Sotsiaalmaksuseaduse, tulumaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu (59 SE) esimene lugemine
6. 12:51 Tulumaksuseaduse ja sotsiaalmaksuseaduse, tulumaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu (78 SE) esimene lugemine

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Lugupeetud kolleegid! Alustame Riigikogu täiskogu II istungjärgu 7. töönädala teisipäevast istungit. Kas kolleegidel on soovi üle anda eelnõusid või arupärimisi? Jaak Madison, palun!

10:01 Jaak Madison

Tere hommikust, austatud Riigikogu! Hea spiiker! Annan Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel üle arupärimise kaitseminister Hannes Hansole. Teema on Kaitseväe juhataja ja õhuväe ülemasekkumine päevapoliitikasse. Kaitseväeteenistuse seaduse § 123 ütleb selgelt, et tegevväelane ei tohi teenistusülesannete täitmise ajal tegeleda poliitiliste vaadete levitamisega ega kasutada käsuõigust ja distsiplinaarvõimu erakondlikes huvides. 4. septembril 2015 levis uudisteportaalides ja suurimates meediaväljaannetes, nagu Postimees, Delfi ja Eesti Päevaleht, Kaitseväe juhataja Riho Terrase sõnavõtt 1. septembril Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste avaaktusel, kus härra Terras lausus: "Lisaks Venemaa agressiivsele käitumisele on üheks murettekitavaks aspektiks ka pagulastega seonduvad pinged ühiskonnas. Üheks julgeolekuriskiks on kujunemas mõne survegrupi pime sallimatus pagulaste suhtes." Tegemist on ilmselgelt väga tugeva sekkumisega igapäevapoliitikasse ning poliitiliste vaadete levitamisega alluvate ees. See annab lisaks poliitilisele sõnumile kaitseväelastele ja kaitsetiitlastele ka väga kindlad suunised, võtmaks seisukohta immigratsiooniküsimustes. Paraku polnud see ainus juhtum, kuna õhuväe ülem kolonel Jaak Tarien andis 28. oktoobril sotsiaalmeedia postituse vahendusel teada, et tunneb häbi ja piinlikkust oma rahvusaaslaste pärast, kes oleval Tallinnas liitlassõdureid nii verbaalselt kui ka füüsiliselt rünnanud. Kahjuks pole siiani toodud ühtegi näidet reaalsest juhtumist, mis kinnitaks just rassismist motiveeritud rünnakut. Seegi on sekkumine päevapoliitikasse. Kuulujuttudel põhineva info alusel võetakse seisukohti, mis mõjutavad väga tugevalt poliitilist diskussiooni. Sellest kõigest lähtuvalt esitame härra kaitseministrile neli küsimust. Kas tema hinnangul on seadusega kooskõlas tegevväelaste sõnavõttud aktuaalsetel poliitilistel teemadel? Kas valitsus või Kaitseministeerium on andnud Kaitseväele või Kaitseleiidule suuniseid, võtmaks seisukohti poliitilistel teemadel, eelkõige migratsiooniteemal? Lisaks on veel kaks küsimust, mille saame ette lugeda siis, kui kaitseminister tuleb siia vastama. Aitäh!

10:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Rohkem soovi eelnõusid või arupärimisi üle anda ei ole. Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud ühe arupärimise, Riigikogu juhatus tegeleb sellega Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt.

Head kolleegid, palun kohaloleku kontroll!

Kohaloleku kontroll

Kohal on 85 Riigikogu liiget, puudub 16.

1. 10:04 Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (42 SE) kolmas lugemine

10:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on põhiseaduskomisjoni algatatud kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu 42 kolmas lugemine. Kas Riigikogu liikmetel on soovi avada läbirääkimisi? Priit Toobal Keskerakonna fraktsiooni nimel, palun!

10:04 Priit Toobal

Lugupeetud aseesimees! Head kolleegid! Kindlasti oleme kõik kuulnud lugu sellest, kuidas üliaktiivne kodanik püüab vanamemme üle tee aidata, kuigi vanamemm tegelikult ei taha üle tee minna. See üle tee aitamine tekitab talle hoopis lisamuret – pärast on tarvis õigele poole teed tagasi saada.

Eri uuringud näitavad, et kuni kaks kolmandikku noortest, kes on praegu 16–17-aastased, ei ole huvitatud sellest heateost või sellest kingitusest, mille põhiseaduse muutjad neile justkui annavad. Neile pannakse hoopis lisakohustus süveneda aktiivselt valimiskampaaniasse ajal, kui tegelikult on nende elus palju olulisemaid küsimusi, millega tegelda. Olgu näiteks toodud kas või haridustee valik.

Ühesõnaga, aidata tuleks ikkagi neid, kes seda tahavad ja kes selleks valmis on. Aga nii nagu me hästi teame, jõuga on siin saalis võimalik pea kõike muuta, ja nii tehti tookord põhiseadusega.

Eelnõu 42, mida me kohe lõpphääletama hakkame, on selle põhiseaduse muutmise otsuse tagajärg, aga seda ainult osaliselt. Kohalike valimiste seadus ütleb praegu, et kõigil neil, kel on valimisõigus, on ka kandideerimisõigus. Ühe muudatusena on eelnõusse 42 sisse toodud, et valimisõigus ja kandideerimisõigus lahutatakse, millega Keskerakonna fraktsioon kindlasti nõus olla ei saa.

Valimisea langetamise pooldajatel on põhiliselt kolm argumenti. Esiteks, kaasata rohkem noori poliitika kujundamisse. Õigus kandideerida ja ehk ka kuuluda volikokku ja seal otsustada aitavad kindlasti noori poliitika kujundamisse kaasata. Teine argument on valimisaktiivsuse suurendamine. Noorte õigus kandideerida suurendab ka valimisaktiivsust, sest noortel on siis võimalus hääletada omaealiste poolt ja sellisel juhul tulevad nad kindlasti parema meelega valimiskastide juurde. Kolmas eesmärk, miks valimisiga langetati, oli noorte jaoks oluliste küsimuste tõstatamine kohalikul tasandil, et noored jääksid kodukanti. Taas kinnitan, et võimalus kandideerida ja kuuluda kohalikku volikokku aitab selle eesmärgi saavutamisele kaasa.

Keskerakonna fraktsioon leiab, et pole mingisugust vajadust muuta kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadust nii, et valimis- ja kandideerimisõigus lahutatakse. Sel põhjusel Keskerakonna fraktsioon seda eelnõu toetada ei saa. Aitäh!

10:07 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on läbi viia eelnõu 42 lõpphääletus. Läheme lõpphääletuse juurde.

Head kolleegid, kuna eelnõu nõuab vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust, siis teeme enne kohaloleku kontrolli.

Kohaloleku kontroll

Kohal on 88 Riigikogu liiget, puudub 13.

Panen hääletusele põhiseaduskomisjoni algatatud kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu 42. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt hääletas 49 Riigikogu liiget, vastu 36, erapooletuid oli 3. Seadus ei ole vastu võetud. (Aplaus.)

2. 10:10 Euroopa Liidu liikmesriigist ebaseaduslikult väljaviidud kultuuriväärtuste tagastamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (117 SE) esimene lugemine

10:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme tänase teise päevakorrapunkti juurde: Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Liidu liikmesriigist ebaseaduslikult väljaviidud kultuuriväärtuste tagastamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 117 esimene lugemine. (Juhataja helistab kella.) Head kolleegid, tähelepanu! Istung jätkub. Ettekandja on kultuuriminister Indrek Saar. Palun!

10:10 Kultuuriminister Indrek Saar

Tervist, lugupeetud Riigikogu! Mul on rõõm teile esitleda Euroopa Liidu liikmesriigist ebaseaduslikult väljaviidud kultuuriväärtuste tagastamise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Selle eesmärk on hõlbustada kultuuriväärtuste tagastamist päritoluriiki Euroopa Liidus. Eelnõu põhineb samanimelisel Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivil, mis võeti vastu 2014. aastal. Kogu selle muutmise põhjus on selles, et ebaseaduslikult liikmesriikidest väljaviidavate kultuuriväärtuste hulk ulatub igal aastal hinnanguliselt ligi 40 000-ni ja neist tagastatakse vaid mõned üksikud. Tegelikult võiks peaaegu ühe käe näppudel üles lugeda kultuuriväärtused, mis aastast 1993 on tagastatud. Üldse on aastast 1993 kuni siiani esitatud 15 kultuuriväärtuste tagastamise nõuet ja neist on täidetud vaid seitse. Olukord on selles mõttes väga kurb. Märgin UNESCO ja ÜRO statistikale toetudes ka seda, et rahvusvahelised kultuuriväärtused on salakaubana veetava kauba nimekirjas kolmandal kohal peale narkootikumide ja relvi. Seega on selge, et loodud süsteem ei toimi.

Kehtiv süsteem näeb ette nende kultuuriväärtuste kategooriad, mille tagastamiseks saab nõude esitada. Praegu on keskendunud vaid kõige mainekamatele ja olulisematele kultuuriväärtustele. See piirab liikmesriikide vabadust ise otsustada, milline kultuuriväärtus on osa nende rahvuslikust pärandist ja milline mitte. Kategooriad seavad ka künnised kultuuriväärtuste vanusele ja rahalisele väärtusele. Tagastusnõuet saab rakendada vaid näiteks väga kalli maali puhul. Mingit pidi puudub siin aga loogika, sest iga liikmesriik peaks ise paika panema, mis on rahvusliku pärandina oluline ja mis mitte. Sellest tulenevalt loobuvad liikmesriigid tihti peale tagastusnõude esitamisest. Näiteks saab tuua Euroopa Komisjonis mainitud Ungari nõude, saamaks tagasi 17. sajandi maal, mis müüdi riigist väljaspool maha 46 000 euro eest. Kuna aga künniseks on seatud 150 000 eurot, siis ei osutunud see nõue edukaks. Eestis sellist praktikat sisuliselt ei ole. Me ei ole ühtegi taotlust esitanud. Tagastanud oleme väärtuslikud ikoonid Lätille ja tagastamist ootab üks ikoon Leedule. Tuletan meelde, et kogu Euroopa Liidus liigub igal aastal ebaseaduslikult ühest riigist teise hinnanguliselt 40 000 kultuuriväärtust.

Lihtsustamaks ja tõhustamaks liikmesriikide koostööd, võetakse kasutusele ühine andmebaas. Näiteks kui Eestis varastatakse kultuuriväärtus, on meil selle süsteemi kaudu võimalik operatiivselt sellest teisi liikmesriike teavitada. Või kui Eestis leitakse kultuuriväärtus ja on alust arvata, et see pärineb mõnest teisest riigist, siis saame sellestki süsteemis märku anda. Legaalsel kultuuriväärtustega kauplemisel on väga oluline osa ostjatel, seetõttu pannakse kultuuriväärtuste omandajatele kohustus teha kõik endast sõltuv, et uurida välja eseme päritolu. Näiteks võib müüjalt nõuda kultuuriväärtuse päritolu tõendavaid dokumente. Kui hilisemas menetluses otsustatakse kultuuriväärtus tagastada ning see sundvõõrandatakse selle omanikult, peab omanik suutma tõendada, et ta oli kultuuriväärtust omandades hoolas. Muu hulgas hinnatakse ka hinda, mis isik kultuuriväärtuse eest maksis. Ainult sel juhul on omanikul õigus saada kultuuriväärtuse eest hüvitist. Selle muudatuse eesmärk on rõhutada, et nii ostjad, müüjad kui ka vahendajad peavad olema kultuuriväärtustega tehtavate tehingute puhul hoolsad. Loodan, et arutelu selle vajaliku seadusemuudatuse üle kujuneb Riigikogus konstruktiivseks ja tõhusaks. Aitäh minu poolt!

10:15 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Austatud minister, teile on ka küsimusi. Laine Randjärv, palun!

10:15 Laine Randjärv

Aitäh, austatud eesistuja! Hea minister! Lihtsalt silmaringi avardamise huvides küsin, kas on olemas statistikat selle kohta, missugused kultuuriväärtused need siis n-ö artiklite kaupa on. Mida on kõige rohkem selles 40 000-lises nimistus ja millised on põnevaimad näited? Kas kultuuriväärtuste hulgas on ka mõned väärtuslikud raamatud? Võib-olla annate väikese ülevaate sellest nimekirjast, kui see teil olemas on.

10:16 Kultuuriminister Indrek Saar

Aitäh! Ammendavat vastust ma ei oska teile anda – ei ole selle teemaga nii täpselt kursis. Aga pole ilmselt loogiline, et praegu on need kultuuriväärtused, mida kehtiv seadus hõlmab, määratletud üksnes kui väga kallid, väga hinnalised kultuuriväärtused. Pakutud muudatus annabki võimaluse liikmesriigil ise sõnastada, mis on tema jaoks olulised kultuuriväärtused. Nii et ammendavat nimekirja ei saagi olla. Aga kindlasti mingi statistika on olemas ja selle ma heal meelel kultuurikomisjonile hiljem ka edastan.

10:17 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Teile rohkem küsimusi ei ole. Komisjoni ettekandeks palun kõnepulti kultuurikomisjoni liikme Mihkel Raua!

10:17 Mihkel Raud

Austatud juhataja! Armsad kolleegid! Lugupeetud minister! Riigikogu kultuurikomisjon arutas seaduseelnõu 117 oma istungil 27. oktoobril. Arutelul osalesid lisaks komisjoni liikmetele minister Indrek Saar ning Kultuuriministeeriumi õigus- ja varahaldusosakonna õigusnõunik Merle Põld, kes tutvustasid eelnõu sisu ja eesmärgi ning vastasid täiendavatele küsimustele. Arutelu toimus kultuurikomisjonile omases kirglikus, ent konstruktiivses ja üksteist austavas õhkkonnas. Komisjoni liikmed esitasid ministrile ning õigus- ja varahaldusosakonna õigusnõunikule hulga küsimusi ning kõigile küsimustele saadi ammendavad ja põhjalikud vastused. Kuna Riigikogu juhatus ei olnud arutelu toimumise ajaks veel otsustanud Vabariigi Valitsuse 26. oktoobril algatatud eelnõu menetlusse võtmist ega määranud juhtivkomisjoni, siis tegi kultuurikomisjoni esimees ettepaneku siduda komisjoni eelnõu esimese lugemise menetluslikud otsused tingimuslikult Riigikogu juhatuse otsusega. Komisjoni liikmed olid kõik selle ettepaneku poolt. Konsensusega otsustas kultuurikomisjon ka järgmist: esiteks, teha ettepanek võtta seaduseelnõu 117 Riigikogu täiskogu 10. novembri istungi päevakorda, teiseks, teha ettepanek määrata eelnõu muudatuse ettepanekute tähtajaks k.a 20. november kell 16 ja kolmandaks, määrata eelnõu komisjonipoolseks ettekandjaks siinkõneleja. Ma tänan!

10:18 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Lugupeetud ettekandja, teile on ka küsimusi. Igor Gräzin, palun!

10:19 Igor Gräzin

On kujunenud üks järjekordne väga moodne teema ja see on seotud Tartu rahu ja piirileppega. Ujudes moega koos allavoolu, ma tahan küsida niisugust asja. Jutt on ebaseaduslikult riigist välja viidud varadest. Teatavasti Tartu rahu leping käsitleb ka Tartu Ülikooli ja mitme teise omaniku vara väljaviimist Tsaari-Venemaale, kusjuures üks selle väljaviimise osalisi oli teine riik, Saksamaa. Kas te olete kaalunud, et see seadus võiks lõpuks lahendada ka selle küsimuse? Praegu ju nagunii on kõne all okupatsioonikahjud ja piirileping Venemaaga. Õige aeg justkui oleks.

10:19 Mihkel Raud

Suur tänu küsimuse eest! See eelnõu puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi Eesti õigusesse ülevõtmist ning käsitleb Euroopa Liidu riikidest ebaseaduslikult väljaviidud kultuuriväärtuste tagastamist. Venemaa Föderatsioon Euroopa Liitu ei kuulu, mistõttu komisjonis me seda teemat ei käsitlenud. Aga loomulikult teie tõstatatud küsimus väärib täit tähelepanu ja usutavasti me ühel või teisel kujul või ühes või teises formaadis seda teemat kultuurikomisjonis mingil ajal arutame.

10:20 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Martin Helme, palun!

10:20 Martin Helme

Aitäh, härra asespiiker! Lugupeetud Mihkel! Ma vist küll oleks pidanud seda eelkõnelejalt küsima, aga kas sedasorti algatus oleks tulnud ka Eesti oma initsiatiivil või me tegeleme sellega ainult seepärast, et Brüsselis nii tahetakse?

10:20 Mihkel Raud

Aitäh küsimuse eest! Mul on väga raske öelda, mida me teeksime siis, kui olukord oleks teistsugune. Aga nagu ma ütlesin, see seaduseelnõu on algatatud Euroopa Liidu direktiivi Eesti õigusesse ülevõtmiseks, ja seda me selle menetlemisega ka teeme. Nii et vastuseks hea kolleegi küsimusele: mul on väga raske öelda, mida me teeksime olukorras, kui me ei menetleks seda seaduseelnõu.

10:21 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Märt Sults, palun!

10:21 Märt Sults

Aitäh, härra eesistuja! Hea ettekandja! Kui me hakkame seda seadust täitma, kas siis ei teki niisugune oht, et mõni Eesti muuseum, näiteks meremuuseum jääb eksponaatidest tühjaks?

10:21 Mihkel Raud

Aitäh küsimuse väga põneva püstituse eest! Loodan aga, et nimetatud direktiiv, vastupidi, aitab meil tekitada parema olukorra. Te pakute välja hüpoteetilise stsenaariumi, mille käivitades kõik meremuuseumi eksponaadid peaksid rändama teistesse Euroopa Liidu riikidesse. Tegelikult on Eesti riigil ja seda toimingut keskasutusena vedaval Muinsuskaitseametil siis tunduvalt paremad võimalused oma kultuuriväärtused tagasi saada.

10:22 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 117 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määrän eelnõu 117 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 20. novembri kell 16. Läheme edasi tänase kolmanda ... Kas protseduuriline küsimus? Palun, Laine Randjärv!

10:22 Laine Randjärv

Aitäh! Mul on selline protseduuriline küsimus, kas esimesel lugemisel fraktsioonide läbirääkimisi ...

10:22 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jah, vabandust, unustasin! Minu viga. Kas fraktsioonidel on soov alustada läbirääkimisi? Läbirääkimiste soovi ei ole. Aitäh, kolleegid! Esimene lugemine on lõppenud. Juhtivkomisjoni ettepanek muudatusettepanekute tähtaja kohta, mis on 20. november kell 16, jääb kehtima.

3. 10:23 Isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise seaduse eelnõu (55 SE) esimene lugemine**10:23 Aseesimees Helir-Valdor Seeder**

Läheme edasi tänase kolmanda päevakorrapunkti juurde: Riigikogu liikmete Andres Ammase, Henn Põlluaasa, Jaak Aaviksoo, Kristjan Kõljala, Mihhail Stalnuhhini ja Tanel Talve algatatud isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise seaduse eelnõu 55 esimene lugemine. Ettekandeks palun siia Riigikogu liikme Mihhail Stalnuhhini!

10:23 Mihhail Stalnuhhin

Austatud härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Sissejuhatuseks ütlen, et maikuu lõpus käis riigieelarve kontrolli erikomisjon, kuhu kuuluvad kõik selle eelnõu algatajad, Peterburis ja külastas ka meie konsulaati selles linnas. Peakonsul rääkis meile kahest põhilisest probleemist, mis teda vaevavad. Üks on seotud e-residentsusega. Selleteemaline eelnõu tuleb ilmselt detsembris. Teine probleem on see, et

isikut tõendavate dokumentide kehtivusaeg on liiga lühike. Viis aastat on tõesti väga lühike aeg. Me arutasime seda. Igaüks pidi sellest teemast rääkima oma fraktsioonis. Fraktsioonide arvamus oli, et algatame eelnõu komisjoni poolt, aga isikuliselt. Nii kirjutasidki kuus Riigikogu liiget alla seaduseelnõule, mille eesmärk on pikendada Eesti kodaniku passi kehtivusaega. Pass hakkaks kehtima kümme aastat. Sama sätestatakse välismaalase passi kohta. Eelnõus on veel eraldi kirjas, et alla 15-aastastele Eesti kodanikele antakse passid viieks aastaks. See on eelnõu 55 sisu. Aitäh tähelepanu eest!

10:25 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Teile küsimusi ei ole. Põhiseaduskomisjoni ettekandjana palun kõnepultil komisjoni esimehe Kalle Laaneti!

10:25 Kalle Laanet

Austatud aseesimees! Head kolleegid! Põhiseaduskomisjon arutas seda seaduseelnõu esmaspäeval, 26. oktoobril. Külalisena oli kohale kutsutud Siseministeeriumi kodakondsus- ja rändepoliitika osakonna nõunik Siiri Leskov. Seaduse algatajate nimel tutvustas meile selle eelnõu sisu Mihhail Stalnuhhin. Istungil osalenud Siseministeeriumi kodakondsus- ja rändepoliitika osakonna nõunik märkis, et Vabariigi Valitsus otsustas eelnõu põhimõtteliselt toetada. Tulenevalt vajadusest täpsustada kaasnevaid kulusid ja muid rakendamise seotud tegevusi – IT-lahenduste arendused, tootjaga ehk Gemalto OÜ-ga sõlmitud lepingute muutmine – tegi ta ettepaneku jõustada seadusmuudatus 1. jaanuarist 2017. Lepingute muutmise ettevalmistamiseks on vajalik nii pikk aeg, kuna muudatustega kaasnevad riigieelarvelised kulutused, tuleb pikendada garantii tähtaega ja anda sertifikaatidele pikem garantii. Lisaks on vaja Politsei- ja Piirivalveametis kasutusel olevat infosüsteemi arendada.

Mina tundsin huvi, kas eelnõu algatajad ja Siseministeerium on arutanud ka ID-kaardi kehtivusaja pikendamist. Mihhail Stalnuhhin vastas, et nemad lähtusid ettepanekust, mille esitas Eesti peakonsul Peterburis. Ta kinnitas, et vastuväiteid ID-kaardi kehtivusaja pikendamisele neil ei ole, kuid ka selles küsimuses peab olema teada ministeeriumi arvamus. Siseministeeriumi esindaja selgitas, et passi kättesaamiseks peab isik ise kohale minema, et anda sõrmejälgi, ID-kaardi taotlemine on aga lihtsam. Kui kellelegi on ID-kaart kunagi juba väljastatud, siis saab ta uut taotleda kas tavalise või e-posti teel. Seetõttu ID-kaardi taotlemisel välisesindustes suurt koormust ei ole. Ministeeriumi nõunik lisas, et välismaal elavatel Eesti kodanikel ei pea olema ID-kaarti, samas aga võimaldab ID-kaardil olev kiip erinevalt passis olevast kiibist paljusid toiminguid teha. Krüptogrammi eluiga ei pruugi olla kuigi pikk ning kuna kogu see valdkond areneb väga kiiresti, siis on keeruline tagada, et ID-kaardi sertifikaadid kümme aastat vastu peaksid ja et selle ajaga ei murra krüptogrammi lahti. Kui see juhtuks, tooks see kaasa tõsised tagajärjed kogu meie e-riigile. Kõige olulisem on, et isikut tõendavad dokumendid oleksid turvalised. Eelnõu algataja esindaja lisas juurde, et kuna seadusmuudatuse menetlus täiskogus algab novembris, siis algatajate nimel on ta nõus seaduse jõustumisega 1. jaanuaril 2017.

Lisaks tõstatati komisjonis küsimus üldse isikut tõendavate dokumentide kehtivusaja kohta. Tunti huvi, millisest dokumendist tuleneb Eesti rahvusvaheline kohustus mitte väljastada tähtajatuid passe. Siseministeeriumi nõunik selgitas, et Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooni ehk ICAO konventsioonis toodud nõuete kohaselt on dokumendi kehtivuse lõpukuupäev kohustuslik element. Üks komisjoni liige soovis teada, milline on seadusmuudatuse mõju riigieelarvele. Nõunik vastas, et kui me jõustame seaduse 1. jaanuarist 2016, siis Gemalto OÜ hinnangul on lepingu muutmisega kaasnevad kulud 365 000 eurot. Kui seadusmuudatus jõustub 1. jaanuaril 2017, siis on summa väiksem, aga kui suur, pole veel teada.

Üks komisjoni liige küsis, miks on praegu isikut tõendavate dokumentide kehtimise aeg just viis aastat ja milline praktika on naabermaades. Ministeeriumi esindaja selgitas, et viis aastat on määratud krüptograafiavõimaluste tõttu ja ka tsiviillennunduse konventsioonis on soovitus määrata dokumentide kehtivuse tähtajaks viis aastat, kuna see tagab dokumentide turvalisuse. Naaberriikide praktika on erinev. Näiteks Soomes ja Prantsusmaal kehtib pass viis aastat, Saksamaal kümme aastat. Euroopa Liidus on 18 riigis passil kümneaastane kehtivusaeg ja 12 riigis viieaastane kehtivusaeg. Ministeeriumi esindaja lisas, et me ei saa ennast võrrelda Saksamaaga, kus passide taotlemise ja väljastamise maht on võrreldes Eestiga oluliselt suurem ja passiplangi omahind tänu sellele märksa odavam. Teatud turvaelemente uuendatakse nimelt iga paari aasta tagant.

Komisjonis nenditi, et põhiline argument on turvalisus. Ka lähtutakse sellest, kuidas tootjal lihtsam on. See on kahtlemata oluline, kuid kas on arutatud ka seda, kuidas on lihtsam Eesti kodanikul? Seetõttu

paluti ministriumil hinnata, kas on võimalik ka ID-kaardi kehtivusaega pikendada, ja kui on, siis mitme aastani. Üks komisjoni liige märkis, et eakatel inimestel on keeruline isikut tõendavaid dokumente taotleda ja kätte saada. Samuti leidis ta, et kümneaastase kehtivusaja kehtestamisega hoiame kokku avaliku sektori tööjõudu. Siseministriumi nõunik selgitas, et nad püüavad protsessi isikutele lihtsamaks teha, tulevikus on ette nähtud ID-kaardi posti teel saatmine. Lisaks on võimalik volitada kedagi ID-kaarti välja võtma. Eestis elav Eesti kodanik saab tulevikus taotleda ID-kaarti tavalise ja e-posti teel. Pass on reisidokument, see ei ole kohustuslik dokument.

Üks komisjoni liige palus selgitada, millised konkreetsete kulutused kaasnevad passi kehtivusaja pikendamisega, kuna passis endas muutub ainult trükitud number, ning teiseks, mida toob seadusmuudatus kaasa tavainimesele. Ta lisas, et Eesti kodanikul, kes elab püsivalt välisriigis, kus puudub Eesti välisesindus, tuleb passi taotlemiseks sõita mõnda sellisesse riiki, kus on Eesti välisesindus. Näiteks Tais elav inimene peab sõitma Pekingisse, mis on teadagi väga kulukas. Kas on võimalik sõlmida kokkuleppeid, et sellisel juhul saab passi vahetada mõne teise Euroopa Liidu välisesinduse kaudu? Siseministriumi esindaja vastas, et Politsei- ja Piirivalveameti hallatav infosüsteem on praegu selline, et ei saa määrata dokumendi kehtivuse aega pikemaks kui viis aastat. Muudatus tähendab IT-arendust, mis nõuab kulutusi. Lepingupartneri Gemalto OÜ kulutused puudutavad liini ümberseadistamist, garantii korras passide väljavahetamist ning kiibile lisagarantii andmist. Juba valmis olevad plangid on tehtud nii, et need peavad vastu viis aastat. Ratsionaalsem on olemasolevaid mitte hävitada, vaid võtta need kasutusele, kuid neile on vaja poole pikemat garantiid. Kui inimesele väljastatakse pass kehtivusajaga kümme aastat, siis ta eeldab, et see on töökorras kümme aastat, ja ta ei ole nõus vahepeal oma kuludega uut dokumenti taotlema.

Komisjoni liikme teisele küsimusele vastas Siseministriumi esindaja, et kui inimene ei saa minna teise riiki passi taotlema, siis on tal võimalik taotleda posti teel mittebiomeetrilist passi, mis kehtib üks aasta. Ta lisas, et tulevikus nähakse ette ka teistsuguseid passide väljastamise viise. Näiteks saab passigi väljastada posti teel, mis kaotab ära vajaduse mitu korda edasi-tagasi sõita.

Üks komisjoni liige esitas küsimuse eelnõu § 1 punkti 2 kohta. Selles punktis on sätestatud, et alla 15-aastasele Eesti kodanikule antakse Eesti kodaniku pass kehtivusajaga kuni viis aastat. Tekkis küsimus, kas 15-aastaseks saanuna tekib kohustus pass ümber vahetada või mitte. Kas mõnest õigusaktist tuleneb kohustus varem pass ümber vahetada? Siseministriumi esindaja selgitas, et passi ümbervahetamise kohustust ei ole. 15-aastaselt võib inimene hakata taotlema ka kodakondsust ja elamisluba. Pass kehtib ikka kehtivusaja lõpuni. Loomulikult, kui välimus muutub ja laste puhul muutub see eriti kiiresti, siis tihtipeale on inimesed ise huvitatud passi ümbervahetamisest. Seaduses on ka silmas peetud asjaolu, et kui isikul on tähtajaline elamisluba, mis kehtib seitse aastat, siis ei väljastata talle passi kehtivusajaga kümme aastat, vaid seitse aastat. Selline arutelu oli meil komisjonis.

Tutvustan teile veel Siseministriumi kirja, mis saadeti neile 21. juulil 2015. See puudutas diplomaatilisi passe. Välisministrium tegi Siseministriumile 1. juulil saadetud kirjas ettepaneku täiendada eelnõu ja muuta isikut tõendavate dokumentide seaduse § 24 lõike 4 punkti 11 selliselt, et diplomaatiline pass väljastatakse kuni viieks aastaks nimetatud seaduse § 22 lõikes 3 nimetatud isikule. Kehtiva seaduse kohaselt antakse diplomaatiline pass isikut tõendavate dokumentide seaduse § 22 lõikes 3 nimetatud isikule kuni kolmeks aastaks ja on soov seda kaks aastat pikendada. Isikut tõendavate dokumentide seaduse § 22 lõike 3 kohaselt võib Vabariigi Valitsus valdkonna eest vastutava ministri ettepanekul otsustada diplomaatilise passi andmise ka muule Eesti kodanikule, kui see on vajalik riigi ülesannete täitmiseks ja see vastab rahvusvahelisele tavale. Välisministrium märkis, et nimetatud sätte alusel väljastatava diplomaatilise passi kehtivusaja pikendamine on vajalik, sest üldjuhul on selle sätte alusel diplomaatilise passi saajate lähetus pikem kui kolm aastat, üldjuhul neli kuni viis aastat. Seetõttu peab nendele isikutele diplomaatilise passi väljastama mitu korda. Kõnealust Välisministriumi ettepanekut peab Vabariigi Valitsus põhjendatuks ja toetab seda.

Millised otsused tehti komisjonis? Otsustati teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu istungi päevakorda 10. novembril (konsensuslik otsus), teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (konsensuslik otsus), teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks 24. november 2015 kell 17.15 (konsensuslik otsus) ja määrata ettekandjaks mind, põhiseaduskomisjoni esimeest. Aitäh!

10:36 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile on küsimusi. Palun, Ain Lutsepp!

10:36 Ain Lutsepp

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Miks on arvatud, et passi krüptogramm on kindlam kui ID-kaardi oma?

10:36 Kalle Laanet

Aitäh küsimuse eest! Ma ei ole spetsialist, aga ma arvan, et asi on selles, et passi kasutatakse märksa harvem kui ID-kaarti. Küllap sellest tulenevalt on spetsialistid arvamusel, et ID-kaartide krüptogramm kulub kiiremini.

10:37 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Palun, Andres Ammas!

10:37 Andres Ammas

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Kas komisjonis oli juttu ka sellest, et kui see eelnõu seaduseks saab, kui palju siis Eesti inimesed kokku sellest raha võidaksid?

10:37 Kalle Laanet

Sellist arvutust meil laual ei olnud. Ainukene summa, millest räägiti, oli see, kui palju maksab passide trükkimine. Aga kui palju võiks elanikkond raha kokku hoida, seda arvutust meil ei olnud.

10:37 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Imre Sooäär, palun!

10:37 Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Minu küsimus on Ain Lutsepa küsimuse jätk. Meil on nüüd mobiil-ID ja mobiiltelefoniga on võimalik oma isikut igal ajal ja peaaegu igal pool tõendada. Enamikus nutitelefones on ka *near field communication*'i funktsioon ehk siis maksete tasumise võimalus olemas. Miks me ei ole seda isikut tõendava dokumendi asemel kasutusele võtnud? Kas see oleks võimalik, nii et me ei peaks enam ID-kaarti kaasas kandma? Ma isiklikult teen küll kõik digiallkirjastamised mobiil-ID-ga, üldse mitte ID-kaarti kasutades. Kas ei võiks seda edasi arendada, nii et mobiiltelefoni oleks võimalik identifitseerimiseks kasutada?

10:38 Kalle Laanet

Aitäh küsimuse eest! Selle eelnõu sisu on passi ehk reisidokumendi kehtivusaja võimalik pikendamine. ID-kaardi võimaliku pikendamise teema tõin komisjoni istungil sisse mina. Nagu ma ütlesin, kuni 24. novembrini on võimalik muudatusettepanekuid esitada, kõigil Riigikogu liikmetel on see õigus. Nii et, Imre, see võimalus sul on ja siis saame seda arutada.

10:39 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Rohkem küsimusi teile ei ole. Kas fraktsioonidel on soov avada läbirääkimised? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 55 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määrän eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s. a 24. novembri kell 17.15. Oleme tänase kolmanda päevakorrapunkti läbi arutanud.

4. 10:39 Riigikogu otsuse „Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine soolise võrdõiguslikkuse probleemide läbitöötamiseks“ eelnõu (107 OE) esimene lugemine

10:40 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme edasi neljanda päevakorrapunkti juurde: Riigikogu liikmete Andre Sepa, Andres Anvelti, Ants Laaneotsa, Arno Silla, Artur Talviku, Deniss Boroditši, Dmitri Dmitrijevi, Eerik-Niiles Krossi, Eiki Nestori, Enn Eesmaa, Erki Savisaare, Heidy Purga, Heljo Pikhofi, Helmen Küti, Henn Põlluaasa, Igor Gräzini, Imre Sooääre, Jaak Madisoni, Jaanus Karilaidi, Jaanus Marrandi, Johannes Kerdi, Kadri Simsoni, Kalev Kotkase,

Kalle Pallingu, Kersti Sarapuu, Lauri Laasi, Lauri Luige, Liina Kersna, Madis Millingu, Mailis Repsi, Maire Aunaste, Marianne Mikko, Marika Tuus-Lauli, Mark Soosaare, Mart Helme, Martin Helme, Mati Raidma, Mihhail Korbi, Mihkel Raua, Monika Haukanõmme, Märt Sultsi, Peeter Ernitsa, Rainer Vakra, Raivo Põldaru, Rein Ratase, Siret Kotka, Sven Mikseri, Tanel Talve, Terje Trei, Toomas Vitsuti, Uno Kaskpeiti, Urve Palo ja Yoko Alenderi esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine soolise võrdõiguslikkuse probleemide läbitöötamiseks" eelnõu 107 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli Riigikogu liikme Marianne Mikko!

10:41 Marianne Mikko

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud kolleegid ja külalised rõdul! Mis ühendab kolme riiki – Eestit, Maltat ja Poolat? Need on kolm Euroopa riiki, kes erinevalt teistest kontinendi suurtest ja väikestest riikidest pole aastaid suutnud või tahtnud vastu võtta riiklikku soolise võrdõiguslikkuse edendamise tegevuskava, põhimõttelist dokumenti, mis oleks kooskõlas rahvusvahelise õiguse ja poliitiliste kokkulepetega. Riiklikul tasandil pole tähelepanu osutatud ka 2014. aastal peetud Eestimaa VI naiste kongressi manifestis püstitatud nõudmistele. Tsiteerin: "Soolise võrdõiguslikkuse seaduse tegelikuks rakendamiseks peab Vabariigi Valitsus koos vabakonnaga ette valmistama erialastel teadmistel põhineva ning teiste riikide parimaid kogemusi arvestava soolise võrdõiguslikkuse strateegilise arengukava, mis püstitab konkreetseid eesmärgid ja meetmed soolise ebavõrdsuse vähendamiseks kõigis peamistes ühiskonnaelu valdkondades."

Soolise võrdõiguslikkuse probleemi iseloomustab Eestis väga selgelt tajutav sooline palgalõhe. Eurostati andmetel on Euroopa Liidu keskmine näitaja 16,6%, Eesti oma aga 29,9%. Hoolimata diskrimineerimist keelavast seadusest teenivad naised endiselt pea kolmandiku võrra vähem kui mehed. Teiste sõnadega, soolist ebavõrdsust iseloomustab Eestis suur erinevus nais- ja meestöötajate keskmistes tunnipalkades ehk siis sooline palgalõhe. Kui põhjalikumaks minna, siis sooline palgalõhe mõjutab naiste ja meeste olukorda nii praegu kui ka tulevikus saadava pensioni näol. Seega on probleem seotud inimõiguste ja makromajanduslike küsimustega. Kui hetkeseisuga on Euroopa Liidu keskmine sooline palgalõhe, nagu ma märkisin, 16,6%, siis Euroopa Liidu keskmine pensionilõhe on 38,5%. Eesti peale ma selles kontekstis mõelda ei julgegi.

Senised soolise palgalõhe uuringud on välja toonud, et seda lõhet mõjutavad omavahel seotud ühiskondlikud normid ja hoiakud, naiste töö- ja pereelu ühitamise katsetega seotud karjäärikatkestused, sooline segregatsioon hariduses ja tööturul, kus mehed ja naised on stereotüüpselt koondunud eri tegevusvaldkondadesse ja ametikohtadele, ning diskrimineerivalt mõjuv personalipraktika. Eestis on sooline palgalõhe olnud arutluste keskmis nii Riigikogus kui ka valitsuse tasandil, aga aastaid puudub selles valdkonnas edasiviiv areng. Need Riigikogu liikmed, kes olid XII koosseisus, mäletavad, kuidas me üheskoos hääletasime ühegi vastuhääleta 2011. aasta sügisel otsuse poolt, mis kohustas valitsust välja töötama tegevuskava, vähendamaks soolist palgalõhet Eestis. Juba neli aastat tagasi tajusime siinsamas saalis üheskoos ebaõiglust ning samas ka ebaotstarbekust, sest naiste keskmiselt kõrgem haridus ei taga neile meestega võrdväärset staatust tööturul. Küsigem täna, neli aastat hiljem, mis on saanud meie poolt valitsusele kohustuseks tehtud soolist palgalõhet vähendavast tegevuskavast. Poolteise kuu pärast lõppeva sooliste palgaerinevuste vähendamise tegevusprogrammi raames on Norra Kuningriigi raha toel – see on katnud 75% kulutustest – täiustatud palgalõhe statistika kogumise metoodikat, läbi viidud kampaania sooliste stereotüüpide teadvustamiseks, koolitusi ametnikele, juristidele ja tööandjatele, uuritud soolise ahistamise esinemist organisatsioonides, ellu rakendatud projekte töö- ja pereelu ühitamiseks jms. Aga see on ilmselgelt olnud oma lühiajalisuse tõttu ebapiisav, et ühiskonna tasandil muutusi saavutada. Seega peaks programmi jätkama. Naiste ja meeste võrdsus on tagatud, kui naised ja mehed on võrdsed nii õigustelt kui ka tegelike võimaluste poolest oma elu eri etappidel. Praegu selline võrdsus Eestis päris kindlasti tajutav ei ole.

Soolise ebavõrdsuse vähenemist mõõdetakse lisaks palgalõhe näitajatele arvukate muude indikaatoritega, milles Euroopa Liidu riigid on kokku leppinud, et rahvusvaheliselt võetud kohustusi täita. Euroopa Liidu riikide ülene soolise võrdõiguslikkuse poliitika keskendub viiele prioriteetsele valdkonnale: meeste ja naiste majanduslik iseseisvus, võrdne tasu võrdse töö eest, võrdne esindatus otsustamistasandil, naistevastase vägivalda lõpetamine ning soolise võrdõiguslikkuse edendamine väliskoostöös. Kuna soolise palgalõhe probleem eksisteerib kõikides liikmesriikides, on Euroopa Parlament vastu võtnud resolutsiooni, mis sisaldab soovitusi Euroopa Komisjonile, liikmesriikidele ja

sotsiaalpartneritele. Sel sügisel, umbes kuu aega tagasi, tuli Euroopa Parlament taas selle teema juurde ja muutis oma resolutsiooni resoluutsemaks.

Praegu tunnetab ka Eesti seadusandja Riigikogu oma vastutusrikast rolli soolise võrdõiguslikkuse edendamisel. 53 Riigikogu liiget väljendavad tahet moodustada probleemkomisjon, mis hakkaks tegelema soolist võrdõiguslikkust takistavate probleemidega. Komisjon püüab välja selgitada, mis on takistanud Eesti soolise võrdõiguslikkuse edendamise poliitika väljatöötamist, rahvusvaheliselt võetud asjaomaste kohustuste täitmist ning soolise võrdõiguslikkuse seaduse täielikku rakendamist. Analüüsimisel toetutakse Euroopa Nõukogu Ministrite Komitee soovitudele soolise võrdõiguslikkuse mehhanismide ja standardite kohta liikmesriikides ning Euroopa soolise võrdõiguslikkuse paktile 2011–2020, milles ka Eesti on kinnitanud oma kohustust lõpetada naiste ja meeste erinev kohtlemine tööturul, hariduses ja sotsiaalkaitses, püüda naiste ja meeste töö- ja pereelu parema tasakaalu poole ning võidelda naistevastase vägivalda kõikide vormide vastu.

Selleks, et Eesti riik saaks endale võetud kohustusi paremini täita, on äärmiselt vajalik, et loodav komisjon uuriks riikliku soolise võrdõiguslikkuse poliitika põhialuste programmide elluviimise hetkeseisu ning teeks ettepanekuid olukorra parandamiseks. On vaja analüüsida soolise võrdõiguslikkuse poliitika alusdokumendi, soolise võrdõiguslikkuse seaduse rakendamise valdkonna arengukava elluviimist, samuti programmide jaoks ette nähtud raha kasutamist. Kolmandaks on vajaduse korral tarvis koostada seaduseelnõusid ja teha muudatusettepanekuid riiklike kohustuste täitmiseks, sh välja töötada soolise võrdõiguslikkuse seaduse ja võrdse kohtlemise seaduse muudatused ning viimaks hinnata kavandatavate tegevuste mõju ja nende jätkusuutlikkust. Miks meie, 53 Riigikogu liiget, tahame seda probleemkomisjoni? Ma vastan Kanada värske peaministri Justin Trudeau sõnadega: "Aga sellepärast, et on aasta 2015, 21. sajand." Tänan tähelepanu eest!

10:49 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile on ka küsimusi. Priit Toobal, palun!

10:49 Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Kuigi minu nime siin algatajate hulgas ei ole, ma põhimõtteliselt toetan selle probleemkomisjoni moodustamist ja seda ma väljendasin ka põhiseaduskomisjonis hääletusel. Teie olete idee autor ja olete ka valitsuskoalitsiooni erakonna esindaja. Te nimetasite soolise võrdõiguslikkuse puudujäägina palgalõhet, samuti seda, et juhtimisse pole naisi ja mehi võrdselt kaasatud. Teie erakonda kuuluvad selle küsimuse seisukohalt kahe võtmevaldkonna ministrid: tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski ning ettevõtlusminister proua Oviir. Võib-olla oleks otstarbekas alustada erakonnasisese probleemkomisjoniga ja arutada kitsaskohad kõigepealt erakonna sees läbi ning pärast seda tulla välja ettepanekuga parlamendikomisjon moodustada? Kas te olete Jevgeni Ossinovski ja Liisa Oviiriga neid küsimusi arutanud ning kui olete, siis mis ettepanekuid te neile olete teinud?

10:50 Marianne Mikko

Härra Toobal, teil oli väga hea küsimus. Meie sisekaemus on tehtud juba mõni aasta tagasi. Samal ajal mõjub teie ettepanek väga värselt ja ma eile mõtlesin ka ise, et võiksime teha oma volikogu muude komisjonide kõrval soolise võrdõiguslikkuse komisjoni. Sinna tuleks tingimata kaasata teie vanuseklassis noori mehi. See on hädavajalik ja ma usun, et sealt tuleb väga häid ettepanekuid ka sellele komisjonile, mis Riigikogus loodetavasti meie kõikide kaasabil tööle hakkab.

10:51 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andre Sepp, palun!

10:51 Andre Sepp

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Mina olen üks nendest allkirjutanutest. Jutt on praegu siiski probleemkomisjonist, mis töötaks läbi soolise võrdõiguslikkuse probleemid. Sellele ma oma allkirja andsin. Aga oma sõnavõttus te keskendusite peale soolise palgalõhe ka naistevastasele vägivaldale, tuues

välja naiste diskrimineerimise probleemid. Kas fookus saab siiski olema suunatud soolise võrdõiguslikkuse probleemide lahendamisele või nagu te täna puldis rääkisite, üldse naiste probleemidele ühiskonnas?

10:52 Marianne Mikko

Kui me räägime, nii nagu mitmed mulle mitte kuigi meelepärased erakonnad aeg-ajalt toonitavad, pereväärtustest, siis traditsiooniliselt koosneb pere vähemalt mehest ja naisest. Teisisõnu, mehe ja naise sissetulek on perekonna sissetulek. See on ühine büdžett ja kui naise palk on väike, siis on tervel perel vähem raha ja see tähendab selget perede diskrimineerimist. Seetõttu kõik, mis puudutab naisi, puudutab kindlasti ka mehi. Ja asi pole mitte ainult palgas. Ma toonitan palgalõhet sellepärast, et nelja aastaga on meie ühise n-õ võitluse tulemusena ühiskonnas üsna selgeks saanud, et sooline palgalõhe on probleem, mis takistab kogu riigi arengut. Lisaks halvendab see sotsiaalne vajakajäämine meie mainet Euroopa Liidus. Ma saan aru teie küsimuse alatoonist, aga nii nagu Eesti on globaalselt seotud kogu maailmaga, nii on meie mehed ja naised üksteisega väga seotud. Ses mõttes on tegu soolise võrdõiguslikkuse probleemkomisjoniga.

10:53 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Ammas, palun!

10:53 Andres Ammas

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Tõenäoliselt olete arvutanud, kui palju sellise komisjoni moodustamine Riigikogule maksma läheks. Kui ma õigesti mõistan, siis ka probleemkomisjoni esimees ja aseesimees hakkavad saama komisjoni esimehe ja aseesimehe tasu. Tõenäoliselt on vaja ka nõunike abi. Mis see kõik kokku võiks teha?

10:54 Marianne Mikko

Ma olen väga üllatunud, et sellest fraktsioonist tuleb selline ülimalt pragmaatiline küsimus. Ma olen Vabaerakonda pidanud avatult mõtlevalks erakonnaks. Aga räägime siis rahast. Kui sooline palgalõhe väheneb 1%, tähendab see majandusele kasvu 0,1%. See on minu vastus. Ma ei langetaks probleemi ametnike tasandile, nagu te püüdsite teha. See on ühiskonna probleem ja läheneme sellele laialt, ühiskondlikult.

10:54 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mihkel Raud, palun!

10:54 Mihkel Raud

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Need probleemid, millega see loodetavasti moodustatav probleemkomisjon – olin ise üks nendest inimestest, kes alla kirjutas – tegelema hakkab, on laialdaselt teada. Mul on üks lihtne ja võib-olla pragmaatilisevõitu küsimus. Komisjon moodustatakse, see hakkab koos käima, te arutate ja kaardistate probleeme. Aga mis muutub? Kas te saaksite tuua ühe näite, mis reaalselt selle komisjoni töö tulemusena võiks Eesti elus muutuda?

10:55 Marianne Mikko

Aitäh, härra Raud! Kui te arvate, et me hakkame istuma elevandiluust tornis ja töötama välja teoreetilise-akadeemilist paberit, mida ühiskonnal vaja pole, siis loomulikult te eksite. Ei! Väljatöötavad põhimõtted muudavad Eesti inimeste elu võrdsemaks, me vähendame ebavõrdsust. Kui meeste ja naiste palgad ühtlustuvad ja hakkavad vastama tööpanusele, siis see on teistmoodi ühiskond. See on väga konkreetne eesmärk. Aga ma ei saa konkreetset ütelda, mis on viie aasta pärast muutunud. Kui palgalõhe on muutunud väiksemaks, siis on see suur muutus, sest kümne aasta vältel on see tegelikult süvenenud. See on ainult üks näide ja te tahtsitegi ühte konkreetset näidet. Ühiskond muutub võrdsemaks.

10:56 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tarmo Tamm, palun!

10:56 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud ettekandja! Tunnistan, et probleem on olemas ja see süveneb, aga pakutud lahendusviis on minu arvates natuke vildakas. Tegelikult on vana tõde, et kui tahad teemat ära suretada, siis moodusta komisjon, ja antud juhul te seda teed ka lähete. Sotsiaaldemokraadid on ju valitsuses – miks ei kajastu soolise palgalõhe teema koalitsioonileppes? Miks te ei ole seda leppesse sisse kirjutanud ja sellega kõnelustel otseselt ei tegele?

10:56 Marianne Mikko

Tegelesime küll, see on sinna sisse kirjutatud. Pean silmas seda, et Tööinspeksioon saab selleteemalise järelevalve võimaluse ja volituse. See on ühe punktina sotsiaaldemokraatide ettepanekul leppesse sisse kirjutatud.

10:57 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Anvelt, palun!

10:57 Andres Anvelt

Aitäh! Lugupeetud ettekandja, hea Marianne! Numbrite järgi me näeme jah, et see on tõsine probleem Eestis, eriti palgalõhe, mis meil on Euroopas üks suurimaid. Samas, kui sel teemal ühiskonnas debatti arendada, siis proovitakse seda probleemi kuidagi devalveerida. See oleks nagu teisejärguline ja see loob nagu teise kuvandi. Mis sa arvad – see on selline filosoofiline küsimus –, miks Eesti ühiskonnas naiste ja meeste võrdsuse küsimust niimoodi tajutakse? Miks on seda tajutud niimoodi nii minevikus kui olevikus ja ehk jääb see nõnda ka tulevikus?

10:57 Marianne Mikko

Sellepärast, et võrdsus pole tajutav. Mehed ja naised on erinevas positsioonis. Seda naised tunnetavad, et nad on, nii nagu Simone de Beauvoir ütles, teine sugupool. Siin on paljuski tegemist stereotüüpidega, mida on kõige keerulisem muuta. Mäletate ehk neid kuut teravmeelset klippi, kus me nägime ennast kõverpeeglis. Need muutused võtavad aega. Aga praegu me lihtsalt oleme nii tööturul kui ühiskondlikult positsioonilt kehvas rollis. Ma ütlen "meie" – see tähendab naised, mitte mina isiklikult, kuna ma olen Riigikogu liige. Aga kui ma mõtlen Riigikogu peale tervikuna, siis on meid ainult 22 ja see on üks viiendik.

10:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Märt Sults, palun!

10:58 Märt Sults

Aitäh, härra eesistuja! Hea ettekandja! Ma olen ka toetusrühmas, kirjutasin ka alla – olen igatpidi nõus. Aga nüüd küsin sellise küsimuse. Eelmine Riigikogu koosseis võttis vastu kooseluseaduse. Kuidas selle seaduse valguses seadusandja tegevus välja näeb? Sugu kui selline on ähmastumas.

10:59 Marianne Mikko

Härra Sults, ega te ei mõtle, et me hakkame soolise võrdõiguslikkuse probleemkomisjonis sugusid muutma? Mu vastus on, et mehed jäävad meesteks ja naised jäävad naisteks. Probleemid aga on olemas. Ma loodan, et te saite vastuse.

10:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Nüüd ongi kätte jõudnud naiste kord küsida. Urve Palo, palun!

10:59 Urve Palo

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Hea ettekandja! Soolise võrdõiguslikkusega seotud probleemid on olnud Eesti kitsaskohad juba üle paarikümne aasta. Võime öelda, et need on tulnud ühest teisest ühiskonnast, kust me pärit oleme. Räägime juba pikalt sellest, ka poliitilisel tasandil, et tegelikult tahaksime kuuluda Põhjamaade hulka ja võtame sealt palju eeskujut. Mis puutub aga soolisesse võrdõiguslikkusesse, siis

seal on edusammud kas olematud või väga-väga aeglased. Nüüd moodustatakse teie initsiatiivil see probleemkomisjon ja mul on selle üle väga hea meel, aga mis te arvate, miks me alles nüüd oleme selleni jõudnud? Miks mitte varem?

11:00 Marianne Mikko

Mul tuleb väga hea vastus pähe inglise keeles: *if there is a will, there is a way*. Eesti keeles tähendab see, et hea tahte korral on kõik võimalik. Sellest võime järeldada, et head tahet pole siamaani väga palju olnud. Mul on selle pärast väga kahju ja kurb meel. Aga alustagem vähemalt nüüd! Kui eelmises koosseisus saime valitsusele ette panna tegevuskava, et vaatame, mis selle palgalõhega on, siis nüüd läheme edasi mitte ainult palgalõhega, vaid vaatame ka otsustamistasandit, vaatame vägivallaprobleeme. Ma märkan head arengut. Ma märkan head arengut ka meedias, kus veel tosin aastat tagasi küsiti, ega sa ometi feminist ei ole. Seda enam ei küsita ja see on edasimineku laiema pinnal. Aga tõsi on see, et meist oleneb, kas edasimineku on kiirem ja kas me jõuame Euroopa Liidu peresse ka sotsiaalses valdkonnas selliselt silma paistes, nagu me paistame silma nutika väikese eririigina. See on meie kuvand praegu, aga miks ei võiks me olla ka sotsiaalses mõttes heaoluriikide hulgas võrdväärne partner.

11:02 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Heljo Pikhof, palun!

11:02 Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud ettekandja! Kui ma neid küsimusi siin saalis kuulen, siis saan aru, et tegeldakse ainult naiste teemadega. Sooline võrdõiguslikkus tähendab aga seda, et ka meeste probleemidele peaks tähelepanu pöörama. Mehedki võivad ühiskonnas alaesindatud olla jne. Kui me vaatame, kes on meil praegu selle valdkonna volinik – naine. Ministriumis tegelevad soolise võrdõiguslikkusega enamasti naised. Millisena sa näed ette komisjoni koosseisu? Kas seal on ka mehi, kes meeste nimel sõna võtavad? Kui me vaatame Riigikogu koosseisu, siis siin on ju enamik mehed. Oleks aga natuke nadi, kui ainult naised oleksid selles komisjonis.

11:02 Marianne Mikko

Ma võin teile töötada, et kui selline komisjon teoks saab, siis vähemalt üks mees on seal kindlasti. Aga kujutan ette, et üks kolmandik võiks olla mehi. Komisjoni koosseisus on teatavasti kuus liiget, igast fraktsioonist üks.

11:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Helmen Kütt, palun!

11:03 Helmen Kütt

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud ettekandja! Sotsiaalministeeriumi juures on võrdsuspoliitikate osakond, meil on soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik, on ka valitsusele nõu andev soolise võrdõiguslikkuse nõukogu, mis paraku väga pikalt oli loomata. Ma arvan, et siia on ka probleem maetud. Kui see oleks ammu loodud, siis võib-olla oleks tulemused paremad. Eelmine volinik kutsus selle aasta alguses kokku endale nõu andva koja. Kuidas need eri institutsioonid, kes kõik tegelevad sama probleemiga, koostööd teevad ja sinu arusaamise järgi tegema peaksid?

11:03 Marianne Mikko

Aitäh! See on hea küsimus. Sedasama küsiti korduvalt ka põhiseaduskomisjonis, kui ma teie kõikide esindajana käisin selgitamas, mida see komisjon võiks endast kujutada. Minu vastus oli siis ja on ka praegu: see peab olema koostöö meie kõikide vahel. Aga suur erinevus on selles, et nõukoda ja nõukogu on nõu andvad ja mitte väga regulaarselt koos käivad ühendused. Koht, kus saaks seadusi muuta ja seaduseelnõusid algatada, on Riigikogu. Seadusandlik jõud saab tulema siit. See on kõva sõna ühiskonnas, kui me selle ära teeme.

11:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Peeter Ernits, palun!

11:04 Peeter Ernits

Aitäh, hea eesistuja! Hea ettekandja! Kõigil rahvasaadikutel on muidugi raske ära öelda, kui tehakse ettepanek anda allkiri sellise komisjoni loomise toetuseks. Samas on see selline väga ümar ja lõputu teema – nagu jänese laul, öeldakse. Ja nimetus on tal ka väga ambitsioonikas. Kas ei oleks mõttekas nimetada seda lühemalt soolise palgalõhe probleemkomisjoniks? Ja minu küsimus on ka, mida te siis lubate meie koosseisu lõpuks. Kui palju naised peaksid saama 2019. aastal palka võrreldes meestega?

11:05 Marianne Mikko

Aitäh, Peeter Ernits! Teie ajakirjanduslik vilumus esitada häid küsimusi lööb välja siingi. Olles ka ise ajakirjandustaustaga, vastan siiski poliitikuna, et on väga keeruline spekuloida, mis on soolise palgalõhega juhtunud nelja aasta pärast, kui kümne aasta vältel on toimunud ainult tagasimineku. Seetõttu ma ühtegi numbrit välja pakkuda ei soovi. Väidan ka seda, et see komisjon ei pea tegelema pelgalt soolise palgalõhega. Küll aga tuleb sellest alustada, sest ühiskonnas on seda probleemi kõige teravamini tajutud – nii naiste endi, mõttekodade kui ka meedia poolt. Sellest peab alustama. Aga ei tuleks jääda soolise palgalõhe komisjoniks. Veel kord: Euroopa tasandil on selle temaatika puhul tegemist viie prioriteediga, sooline palgalõhe on neist üks. On veel neli teemat, millest me oleme veidi vähem rääkinud, aga need on ka olemas. Ja kahtlemata kuulamiste ja analüüside käigus ei arutata mitte ainult soolist palgalõhet. Sellest tuleb aga alustada, sest see on kõige teravam probleem.

11:06 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Madis Milling, palun!

11:07 Madis Milling

Suur tänu, härra istungi juhataja! Hea ettekandja! Olen ka üks allakirjutanutest, aga ma ei saa küsimata jätta ühte irriteerivat küsimust. Võrdõiguslikkuse sildi all on paraku tehtud ka veidikene jaburusi. Näiteks Rootsis on eri nõukogudes kehtestatud suisa kvoodid: nii mitu meest, nii mitu naist. Milline on sinu arvamus kvootidega probleemi lahendamise kohta? Ma oleksin küll suhteliselt negatiivselt üllatunud, kui me ühel päeval oleksime Eestis seisus, kus teatri ukse taha jääb hea meesnäitleja või haigla ukse taha hea meeskirurg, sest kvoot on täis.

11:07 Marianne Mikko

Ma vastan teistmoodi. Seda ei arva mitte mina üksinda, vaid seda on öelnud paljud meie ühiskonnas, et ei Tallinna Sadama ega Estonian Airi seis poleks kujunenud selliseks, kui nõukogudes oleks olnud kas või üks naine. Ma ei räägi kvootidest, aga see on mõtlemise koht, kas suurte otsuste langetamise õigus peab olema ainult pintsakute ja lipsude kandjatel. See on mu vastus. Aga siit edasi minnes: see ei ole ühe inimese otsustada, kas kehtestada kvoodid või mitte. See on kuue inimese otsustada. Kui saame loodud komisjoni, siis kuuleme seal kuue inimese mõttearendusi ja hääletamise teel pannakse paika, mismoodi Eestile vajalikud suunas edasi minna. Aga ma ei häbene öelda, et mina kvote ei pelga. Me ei karda rääkida kvote, me ei pea kartma ka sookvote.

11:08 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Siim Kiisler, palun!

11:08 Siim Kiisler

Aitäh! Hea ettekandja! Kuna mina algatajate sekka ei kuulu, siis mul on küsimus teile kui algatajate esindajale. Te toote seletuskirjas ilusti välja, et soolise palgalõhe probleem on tõsine, samas on siin ka lause, et Eesti naine teeb rohkem tööd kui mees. See on seletuskirja pandud vastavalt ühele uuringule. Veel ütlete, et kuna naised moodustavad poole meie tööjõuturust, siis on loomulik, et nad on tõesti kaasatud, vastasel juhul oleks tegu majandusressursi arutu raiskamisega. Kumb siis teie eesmärk on: kas see, et naised teeksid veel rohkem tööd, kuigi nad juba niigi rabavad meestest rohkem, või on algatajate eesmärk, et hoopis mehed peaksid enam tööd tegema? Siin on minu arust vastuolu sees. Te viitate, et naised teevad niigi rohkem tööd, aga tahate, et teeksid veel enam.

11:09 Marianne Mikko

Härri Kiisler! Mulle meeldib teie küsimus, sest selle raames saab tundide kaupa rääkida teemast, mille pealkiri on "Töö- ja pereelu ühitamine". Väites, et naised teevad meestest rohkem tööd, on silmas peetud tööd tervikuna, ka seda, mis toimub kodus pärast kaheksat tundi ametlikku tööd. Ma ei oska täpset arvu öelda, aga selles vallas on Eesti naised statistika järgi väga tublid. Kodutööd on meie naiste õlgadel kordi rohkem kui teiste Euroopa naiste õlgadel. Mis puutub eri sugude tehtava töö tasakaalustamisse, siis tõepoolest peaks nn otsustamiskodades, olgu need juhatused või nõukogud, olema naised, kes oskavad stressi maandada ning riski ja adrenaliini hindavatel meestel veidi hoogu maha võtta. Nii et selles mõttes oli see väga hea küsimus, millel on väga palju kante. On hea, et ma praegu sain neid natuke esile tuua. Aga põhimõtteliselt puudutas teie küsimus töö- ja pereelu ühitamist ning see on teema, mis tingimata tuleb ka selles komisjonis arutusele.

11:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Imre Sooäär, palun!

11:11 Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Riigikogu Eesti turismi ja kohaliku toidu toetusrühma vedajana tahan tänada Heljo Pikhofi väga olulise teema ülesvõtmise eest. Ka mehed on selle eelnõu kontekstis olulised. Mul on konkreetne näide. Eesti tippkokad – võtame 50 tippkokka – on valdavalt mehed, nende seas on üksikud naised. Samas, kui me vaatame Eesti koolisööklaid, siis mehi võib sealt tikutulega otsida. Kas ei võiks mõned head meessoost koolikokad olla heaks eeskujuks noortele, et edaspidi seda ametit õppida? See on küsimuse esimene pool. Teine pool on see, et kui sa oled võtnud vedada sellise olulise eelnõu, siis milline on su konkreetne plaan, et see ei jääks järjekordseks komisjoniks, mis kinnitab pettekujutlust, et komisjon on loodud ja sellega on asi korras? On sul konkreetne plaan, kuidas see debatt ühiskonnas käivitada ja kaasata sinna ka üldsus, nii et see ei jääks komisjoniks, kes mõned korrad koos istub? On sul plaan, kuidas selle komisjoni eesmärgid ja töö jõuaks laiema avalikkuseni ning jõutaks ka mingi tulemini?

11:12 Marianne Mikko

Jah, mina kuulun nende hulka, kes arvavad, et meie komisjoni istungid võivad väga vabalt olla avalikud. Ja nagu erikomisjonide tööd iseloomustab regulaarsus, nii iseloomustab see ka probleemkomisjonide tööd. Istungid ei ole mitte jumal teab millal, vaid kord nädalas, kui ma ei eksi. Ja istungite ajal on ukсед valla kellele iganes, kes selles majas on.

Mis puutub kokkadesse, siis see küsimus oli natuke demagoogiline, Imre. Sest kui me võrdleme palkasid, siis tuleb sooline palgalõhe ju päris selgelt välja. Restorani tippkokk ja koolikokk ilmselt ei saa ühesuurust palka. Ja mehed on enamasti nendel ametikohtadel, mis on tulusamad. Nii et mul on keeruline öelda, kas tippkokad leiaksid tee kooli, kui koolis makstav palk oleks kordi suurem.

Aga su küsimus puudutas ka seda, mis saab edasi. Kui ma ei eksi, siis kolmandikus Euroopa Liidu riikide parlamentides on soolise võrdõiguslikkuse alatine komisjon. Kui ühiskonnal on taluvust, kui ühiskonnas on arusaamine, et see teema jääb üles, siis ei saa välistada, et millalgi on tulemas üks alatine komisjon juurde. See võiks olla nii, aga see ei ole ühe inimese otsustada. See otsustatakse vahest ka täna arutuse all oleva komisjoni töö tulemusena.

11:14 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Peeter Ernits, palun!

11:14 Peeter Ernits

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Nagu ma aru saan, teie juhtimisel me hakkame ehk liikuma multikulti- ja kvoodimaa Rootsi poole. Aga kas ma kuulsin õigesti, et te ütlesite, et komisjoni kuuest liikmest võivad ainult kaks olla mehed? Meil siin saalis on lugu hoopis vastupidi. Ma olen natuke häiritud. Kas see on teie arvates normaalne, et te tahate luua soolise võrdõiguslikkuse komisjoni, kus on ainult kaks meest?

11:15 Marianne Mikko

Peeter Ernits, ma vaimustun jätkuvalt teie küsimustest! Aga see on tegelikult fraktsioonide otsustada. Mina vihjasin sellele, et kui me vaatame meie fraktsioonide soolist kompositsiooni, siis näeme, et üks fraktsioon koosneb ainult meestest. See on paratamatu, et komisjonigi tuleb sealt mees. Aga oleks tervitatav, kui mõnest teisest fraktsioonist tuleks komisjoni meesterahvas. Ideaalis oleks nii, nagu ühiskonnaski on: 54% naised, 46% mehi. Järelikult, pooled mehed ja pooled naised, kolm ja kolm. Jumala eest, see oleks väga hea tulemus!

11:16 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Siim Kiisler, palun!

11:16 Siim Kiisler

Aitäh! Hea ettekandja! Te toote eelnõu seletuskirjas välja probleemi, et soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantseleil napib ressursse oma ülesannete täitmiseks. Kas see lause tähendab seda, et eelnõu esitajate arusaama kohaselt peab teie komisjon taotlema voliniku kantseleile rohkem raha, suuremat eelarvet?

11:16 Marianne Mikko

Sellel komisjonil nagu kõikidel teistel Riigikogu komisjonidel on õigus seadusi ja seadusmuudatusi algatada. Kui me oleme selle probleemi tõstatanud, siis minu arvates oleks see vajalik küll.

11:17 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Terje Trei, palun!

11:17 Terje Trei

Aitäh! Hea ettekandja! Mul on siin kurb kuulata selliseid nükkega küsimusi. Mina aga tahaksin kinnitust oma mõttele, et see komisjon saab moodustatud just sellepärast, et kaoks ära praegu valitsev üldine suhtumine. Tegelikult peaks inimestele tasu maksma tehtud töö ja loodud väärtuste eest, mitte selle alusel, milline hinnalipik kellelgi paistab küljes olevat. Et kui on noor inimene või naine, siis maksame vähem, kui mees, siis rohkem. Võrdne palk peaks olema meie üldine siht, tulevikus peaksime jõudma sinnamaale.

11:17 Marianne Mikko

Jah, Terje Trei, kindlasti! Ma pean tunnistama, et üle hulga aja tundsin ma rõõmu ühest pisikesest uudisest. Minu meelest oli see märkimisväärne infolõigukene, mis jutustas sellest, et meie idufirma nimega Skillific – uudis tuli pühapäeval – hakkab täiesti objektiivsete parameetrite põhjal hindama, mis võiks olla sinu palganumber. Üks tarkvarafirma – ma küll ei tunne neid inimesi – on asunud tegelema sellise asjaga. See on minu meelest väike samm, aga mõneti siiski suur hüpe. Tõepoolest, tööl ei saa ju olla mehe või naise nägu. Kui me oleme arvuti taga, siis arvutil on üsna ükskõik, kas klaviatuuril klõbistavad naise või mehe sõrmed.

11:18 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Liina Kersna, palun!

11:18 Liina Kersna

Aitäh, hea eesistuja! Soolise võrdõiguslikkuse teema puudutab väga otseselt ka lähisuhtevägivalda. Eri uuringud näitavad, et mida võrdsemad on ühiskonnas mehed ja naised, seda rohkem otsivad lähisuhtevägivalda ohvrid abi. Kas probleemkomisjon plaanib tegeleda ka lähisuhtevägivalda temaatikaga, lähtudes soolisest võrdõiguslikkusest?

11:19 Marianne Mikko

Kuna see on Euroopa Liidu loetelus viie prioriteedi hulgas, siis on täiesti selge, et plaanime küll. Meil on ju olemas ka selline toetusrühm ja ma olen täiesti veendunud, et probleemkomisjoni ja toetusrühma koostöö saab olema igapäevane.

11:19 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Madis Milling, palun!

11:19 Madis Milling

Aitäh, härra istungi juhataja! Hea Marianne! Sa enne mulle vastates kinnitasid päris jõuliselt, et sa ei pelga kvote. Täna on küsijad siin päris palju viidanud ka Riigikogu koosseisule. Siit minu otsene küsimus: kas sinu nägemuses võiks tulevases Riigikogus ka kehtida kvoot? Ning kui vastus on jah, siis on mul ka kohe järgmine küsimus. Meid on siin 101. Kas siis hakkab olema 51 meest ja 51 naist?

11:20 Marianne Mikko

Härra Milling! Ka teis lööb välja ajakirjanduslik särts. Aga ma ei lähe sellele libedale teele, et panen ette, kuidas Riigikogu koosseis peaks välja nägema. Küll aga julgen väita, et aasta-aastalt tuleb siia iga korraga üks naine juurde. Kui me läheme evolutsiooni teed, siis järgmises koosseisus, julgen väita, on 22 asemel 23–24 naist. Kui aga see komisjon – need kuus inimest – leiab, et Riigikogu valimise seaduses tuleb üht-teist muuta, siis ongi see otsus selle demokraatlikult kokku pandud komisjoni käes. Aga praegu ei oska ma muud öelda, kui et ma väga loodan, et meie parlament saab olema rohkem meie ühiskonna nägu.

11:21 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Külliki Kübarsepp, palun!

11:21 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea juhataja! Hea eelnõu kaitsja! Mina olen selles küsimuses skeptiline. Ma töötasin aastail 2007–2011 ühes toas meesterahvaga, kes sai minust 30% rohkem palka. Aga minu meelest ei õigusta see tänast eelnõu, see komisjon ei viiks ühiskonda edasi. Ühiskonda viib edasi suhtumise muutumine. Ülereguleerimine ja pealesunnitud normid ei muuda midagi, need võivad tekitada hoopis vastupidise olukorra, kus naised hakatakse rohkem alandama. Meie ühiskond peaks ikkagi liikuma võimekuse ja pädevuse tunnustamise teed. Kas te saate tagada, et see komisjon ei hakka tegelema ühiskonna ülereguleerimisega, sh sookvootide kehtestamisega?

11:22 Marianne Mikko

Veel kord: probleemkomisjon koosneks kuuhest inimesest, kes arutavad asju ja langetavad ühiselt otsuseid. Mina olen üks 53 allakirjutanust ega saa võtta sellist vastutust. Kõik oleneb sellest, kuhu analüüsid, mis selles komisjonis tehakse, meid viivad, kuidas ühiskondlik mõte areneb.

11:22 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tarmo Tamm, palun!

11:22 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud ettekandja! Nagu ma aru saan, see komisjon töötaks Riigikogu selle koosseisu lõpuni. Sisuliselt ta muutub alatiseks komisjoniks. Miks see tähtaeg nii pikk peab olema? Mida seal neli aastat paralleelselt valitsusega arutatakse? Ma saan aru, kui komisjon töötaks aasta või paar, aga selle koosseisu lõpuni – see on küll liig. Kuidas te seda kommenteerite?

11:22 Marianne Mikko

Ei, see ei tööta praeguse koosseisu lõpuni. Eelnõus on selgelt kirjas: 1. jaanuar 2019. Põhiseaduskomisjonis tekkis samuti küsimus, kas see ei ole pikavõitu aeg. Ma vastan ka teile praegu, et kahe-kolme kuuga teha ära midagi, mis on tegemata olnud aastaid, kui mitte rohkem kui aastakümme, on keerulisevõitu. Sellel tööil ei oleks sisu ja kaalukust. Väga lühike aeg ei pruugi viia hea tulemuseni.

11:23 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Imre Sooäär, palun!

11:23 Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Küsin Madis Millingu veidi konksuga küsimusele jätkuks, aga täiesti tõsiselt nii: vahest sa oskad nimetada, kas mõnes riigis on parlamendi ja muude kogude valimise seadustes soolise võrdõiguslikkuse komponenti arvestatud? Kas sinu teada on selliseid riike? Siin on palju räägitud Rootsi näitest, aga osa sellest infost on legendidega seotud. Kes Rootsi seadustikku uurib, see näeb, et see ei ole täpselt niisugune, nagu siin saalis räägitakse. Kas sul on täpsemaid andmeid soolise võrdõiguslikkuse komponendi arvestamise kohta?

11:24 Marianne Mikko

Jah, on. Kõige ilmekam näide ei ole üldse mitte Rootsi Kuningriik, vaid Belgia Kuningriik. 1990-ndate keskpaigas, kui ma ei eksi, oli seal naiste osakaal parlamendis 15% ja leiti, et see ei ole demokraatia, see ei ole Euroopa Liidu pealinna Brüsseli vaimus. Parteideüleselt langetati otsus, et nimekirjad tuleb teha triibulised. Teisisõnu, mehed ja naised peavad valimisnimekirjades vaheldumisi paiknema ja iga nimekiri on täpselt nii pikk, kui palju saab sinna mehi ja naisi vaheldumisi kirja panna. Kahe koosseisu ajal on jõutud selleni, et naiste osakaal parlamendis on kolmandik ja veidi üle selle. Nii et väga konkreetne näide ei ole Rootsist, vaid Belgiast.

11:25 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Viktoria Ladõnskaja, palun!

11:25 Viktoria Ladõnskaja

Austatud Marianne Mikko! Selge see, et teema on väga oluline, aga mina isiklikult pooldan riigiparaadi vähendamist. Ja sellepärast peab iga komisjoni olemasolu olema vägagi põhjendatud. Siit on mul kaks küsimust. Esimene küsimus: kui palju siis realselt läheb maksumaksja raha selle komisjoni peale? Ja teine küsimus: kuidas teie arvate, kas selline vorm nagu raporti kirjutamine ei oleks lahenduseks parem variant?

11:25 Marianne Mikko

Vastan lõpust alates. See ei oleks parem sellepärast, et kui parteideüleselt kuuluks igast fraktsioonist komisjoni üks inimene, kes esindab oma ilmavaadet ja panustab sellesse debatti, mis puudutab soolist võrdõiguslikkust, siis selle kaal on kordi suurem kui vähem läbi kaalutud arutelul. Nüüd küsimus, kui palju see läheb maksumaksjale maksma. Mina küsin, kui palju läheb meie ühiskonnale maksma see, et naiste palk on meeste omast ligi kolmandiku võrra väiksem. Mu meelest see ei ole väga relevantne võrdlusobjekt. Küsimus on justnagu selles, kas me eraldame selleks oma majas ühe ametniku või me ei eralda ühte ametnikku. See on pisike küsimus. Meid jälgib interneti vahendusel rohkem inimesi, kui meid siin saalis on. Vabandust, aga need ei ole tasakaalus arvud.

11:26 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jaak Madison, palun!

11:26 Jaak Madison

Aitäh, austatud istungi juhataja! Austatud ettekandja! Kindlasti see teema on väga huvitav ja põletav. Ütleksin aga, et väga hea vana tõde on, et kui on võrdsus, siis pole vabadust ja kui on vabadus, siis pole võrdsust. Me juba sünnime väga erinevate annetega, erinevate võimetege siia ilma. Kes on parem inglise keeles, kes on parem füüsikas. Seega, me oleme juba sündinud väga ebavõrdsetena. See, mida riik saab teha, on luua võrdsed võimalused – luua võrdsed võimalused kandideerimaks Riigikokku, võrdsed võimalused kandideerida tööturul, konkureerides sõltumata sellest, milline on sinu rinnapartii või ajumaht. See on lihtne põhitõde, mis lähtub vabadusest. Me oleme siin ühiskonnas vabad. Minu jaoks on täiesti arusaamatu rääkida kvootidest ja mina pole kvoodisüsteemi toetamisele allkirja andnud. Siit ka küsimus. Kui me hakkame rääkima kvootidest ja triibulistest nimekirjadest, kui me hakkame kõike niimoodi piirama, siis kuna poisse ja tüdrukuid ei sünni võrdselt, naisi on ühiskonnas rohkem kui mehi, siis äkki peaks riik kehtestama perekondadele kvoodid, et tütreid ja poegi olgu võrdselt?

11:28 Marianne Mikko

Härra Madison, ma mõistan teie vanusest tulenevat keevalisust. Aga natuke tasakaalukamalt asjasse suhtudes juhin tähelepanu, et seletuskirjas ei olnud juttu kvootidest. Nende kohta on päritud lisaküsimuste raames. Eesmärk, millest ma kogu aeg püüan kinni hoida, on luua kuuest inimesest koosnev kogu, komisjon, kus arutatakse asju ühiselt ja kui vaja, hääletatakse, kas ollakse ühel ja samal meelel. See on minu vastus. Demagoogilistele küsimustele ei oska ma head vastust anda. Ma ei oska kommenteerida, kas mehi ja naisi peaks ühiskonnas võrdselt olema.

11:29 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jaak Madison, palun!

11:29 Jaak Madison

Aitäh! Austatud ettekandja! Just nimelt, sellele küsimusele ei saagi vastata. Sellele ei olegi vastust olemas. Selle järgi, millisest soost inimesena ollakse sündinud, ei saa otsustada inimese võimekuse üle ega määrata ettevõtete nõukogude koosseise. Minu arust on see täiesti mõeldamatu. Mis puutub selle probleemkomisjoni moodustamisse, siis kogu jutt on keerelnud võrdõiguslikkuse ümber, kuid võrdõiguslikkus ei hõlma kvoodisüsteemi, mis näeb ette kindla naiste piirmäära ettevõtete nõukogudes ning riigi- ja omavalitsusasutustes. Sellele ei ole enamik Riigikogu liikmeid oma allkirja andnud, nagu ma küsimustest järeldan. Praegu aga tuleb välja, et käsil on nagu kvoodisüsteemi populariseerimine. Ja veel: probleemkomisjon, kes hakkab selliste küsimustega tegelema, peaks ka sooliselt koosseisult võrdne olema, sest seal lähevad hääletusele mitmesugused seisukohad. Kas te peate õigeks ja jälgite komisjoni initsiaatorina, et komisjonis oleks võrdselt kolm meest ja kolm naist?

11:30 Marianne Mikko

Vaadake, kui ma läheksin kõikidesse fraktsioonidesse, paneksin käed puusa ja hakkaksin nõudma, et nüüd saadate komisjoni selle või teise inimese, siis see ei oleks mitte demokraatlik. See on fraktsioonide otsustada. Teie fraktsioonis on ju väga lihtne, aga teistes fraktsioonides ei pruugi see nii lihtne olla ja võib-olla on mitu tahtjat. Siis otsustavad fraktsiooni inimesed. Igal fraktsioonil on oma siseelu ja nemad otsustavad, kas saadavad komisjoni meessoost või naissoost esindaja. Ettekirjutusi ei ole võimalik teha.

11:30 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Nüüd palun põhiseaduskomisjoni ettekandjana kõnetooli komisjoni liikme Andres Anvelt!

11:30 Andres Anvelt

Hea juhataja! Head kolleegid! Riigikogu põhiseaduskomisjon arutas seda eelnõu esmaspäeval, 26. oktoobril s.a. Kohal olid kõik komisjoni liikmed ja eelnõu esitaja esindajana ka Marianne Mikko. Kõigepealt andis Marianne Mikko ülevaate eelnõu sisust, tuues välja ka olulised punktid, mis puudutavad Eesti ühiskonnas tajutavaid soolise palgalõhe probleeme. Üsna palju oli tal meile jagada ka sellekohast statistikat. Eestis on palgaerinevuse näitaja 29,9%, Euroopa Liidus keskmiselt 16,6%. Eelnõu esitaja leidis, et kõigist nendest soolise võrdõiguslikkuse probleemidest tulenevalt on vaja moodustada Riigikogu probleemkomisjon. Komisjon alustaks soolise palgalõhega tegelemisest ning liiguks töö vältel edasi teiste soolist võrdõiguslikkust puudutavate teemade juurde. Laiemalt peab komisjon aitama leida lahendusi, tagamaks naiste ja meeste võrdväärse majandusliku iseseisvuse, võrdse tasu sama või võrdväärse töö eest, võrdõiguslikkuse ka otsustamise tasandil, võrdse väärikuse ja isikupuutumatusena ning soolise vägivalla lõpetamise. Arvestades, et naised moodustavad poole meie tööjõust, on loomulik, et nad ka tõesti tööl käivad, nii nagu siin juba välja toodi. Vastasel juhul oleks tegu majandusressursi arutu raiskamisega. Moodustatud probleemkomisjoni volitused kestaksid esitatud eelnõu kohaselt 2019. aasta 1. jaanuarini.

Pärast ettekande lõppu palus mitu komisjoni liiget kommentaari probleemkomisjoni töö lõputähtaja kohta. Avaldati arvamust, kas ei oleks mõistlik määrata lõpukuupäevaks praeguse koosseisu lõpetamise kuupäev, st nüüd moodustatud probleemkomisjon lõpetaks oma töö koos ülejäänud parlamendikoosseisuga. Samas küsiti, kas kolm ja pool aastat on ikka põhjendatud, vahest on reaalne, et töö lõpetatakse varem kui 1. jaanuariks 2019. Võrreldes teiste uurimis- ja probleemkomisjonidega on see tähtaeg pikem kui tavaliselt. Otsuse eelnõu esitaja selgitas, et komisjoni töö ei tohi muutuda

valimiskampaania instrumendiks. Samas ei saa seda tööd ära teha kahe-kolme kuuga. Kuna negatiivne trend on kestnud rohkem kui kümme aastat, siis läheb selleks, et kuue fraktsiooni esindajad jõuaksid materjalid läbi töötada, hetkeseisu analüüsida ja teha ettepanekuid, päris palju aega. Eesmärk ei ole koostada lihtsalt üks dokument, vaid panna lõppdokumenti kirja konkreetset ettepanekud ja lahendused olukorrale. Lõppkokkuvõte peab olema kindla struktuuriga, strateegiline, kvaliteetne ja sisuline. Esindaja kinnitas, et on koostööaldis ning valmis diskuteerima ka lõpptähtaja üle.

Üks komisjoni liige tundis huvi, kuidas on planeeritud koostöö täitevvõimu esindajatega, näiteks võrdõiguslikkuse volinikuga, kes töötab Sotsiaalministeeriumi haldusalas. Eelnõu esitaja vastas, et kindlasti saab tegemist olema konstruktiivse koostööga, sest teema puudutab riiki tervikuna. 2016. aasta mai keskelt novembri keskpaigani on Eesti Euroopa Nõukogu eesistujamaa ning üks kolmest prioriteedist on sooline võrdõiguslikkus. Kõige muu hulgas on kavas kutsuda kuulamistele erinevaid naisorganisatsioone. Probleemkomisjonil on võimalik saada täidesaatva võimu asutustelt tööks vajalikke andmeid, arutada istungitel ministrite valitsemisalasse kuuluvaid küsimusi, kaasates sellesse ka ministreid ning teisi valitsusasutuste ametnikke. Selleks et riigil oleks võimalik tagada naiste ja meeste võrdsus, on äärmiselt vajalik, et seadusandja ja täitevvõim teeksid tihedat koostööd. 2018. aasta jaanuarist kuni juunini on Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistujamaa. Kõiges, mis puudutab tehnoloogiaid, sh IT-lahendusi, oleme Euroopas esireas, kui aga vaadata sotsiaalvaldkonda, siis selles oleme kahjuks viimaste seas.

Istungil juhiti tähelepanu ka keeleliste nüanssidele. Üks komisjoni liige tõi näite otsuse eelnõu punkti 4 kohta, mis ütleb, et komisjoni ülesanne on hinnata läbiviidavate tegevuste mõju ning jätkusuutlikkust. Lause jäi talle arusaamatuks, sest sellest ei tule selgelt välja, milliseid tegevusi, kelle poolt läbiviidavaid ja millist mõju on mõeldud. Eelnõu esitaja möönis, et sõnastus on ehk mõnevõrra ebatäpne. Kuid kuna tegemist on soolise võrdõiguslikkuse probleemide läbitöötamiseks loodava probleemkomisjoniga, siis temaatika ongi sooline võrdõiguslikkus. Kontekstist saab aru, et jutt on soolist võrdõiguslikkust puudutavatest arengukavadest ja nende mõjust. Samuti on selge, et eelnõu teksti on võimalik pärast esimest lugemist vajaduse korral parandada.

Komisjoni liikmed soovisid teada, mis komisjon on soolise võrdõiguslikkuse seaduse ja võrdse kohtlemise seaduse muutmise seaduse eelnõu menetlemise juhtivkomisjon Riigikogus. Paluti ka selgitada, mida konkreetselt üldse soolise võrdõiguslikkuse all mõistetakse ning mida tähendab sõnapaar "võrdõiguslikkus otsustamistasandil" – milline on selle juriidiline definitsioon ja kas peetakse silmas otsustamistasandit ainult avalikus sektoris? Eelnõu esitaja arvas, et juhtivkomisjoniks võiks olla sotsiaalkomisjon, kuigi sooline võrdõiguslikkus võiks teemana kuuluda mitme teise komisjoni valdkonda. Lisaks selgitas Marianne Mikko, et soolise võrdõiguslikkuse mõtestamisel peab lähtuma põhiseadusest. Võrdsus on tagatud, kui naised ja mehed on võrdsed nii õigustelt kui ka tegelike võimaluste poolest oma elu eri etappidel. Võrdõiguslikkus otsustamistasandil tähendab seda, et kui võtta Eesti meeste ja naiste suhtarv, siis kuuluks võrdõiguslikkuse kehtides põhiseaduskomisjoni mitte üheksa meest, vaid viis naist ja neli meest. Otsustamistasandil peab pilt olema selline, nagu on ühiskonnas tervikuna. Üks sugu ei tohi domineerida. Samas oli Marianne Mikkol keeruline välja pakkuda, kui süvitsi kuue fraktsiooni esindajatest koosnev komisjon uurimisega läheb, sest see on nende inimeste endi otsustada, kui nad on tööle hakanud. Üks komisjoni liige tundis huvi, kas otsused, mis probleemkomisjon vastu võtab, peavad olema langetatud konsensusega või mitte. Seal on ju eri fraktsioonide esindajad, kelle poliitilised vaated on erinevad. Eelnõu tutvustaja ütles, et otsused on konsensuslikud ja nendeni püütakse jõuda koostöö ja läbirääkimiste abil, mitte jõu kehtestamisega. Üks komisjoni liige küsis eelnõu punkti 4 kohta, mis ütleb, et komisjon edastab Riigikogule oma ettepanekud vastavalt probleemide läbitöötamisele ning oma tegevuse lõppemisel lõpparuande. Tekkis küsimus, kas vahepeal tehakse ka vahekokkuvõtteid, kus pakutakse lahendusi, või peab ootama kolm aastat, et ülevaade saada. Eelnõu esitaja esindaja vastas, et see küsimus on igati õigustatud. Kui probleemkomisjon on loodud, siis ei ole tegemist pelgalt asju teoreetiliselt arutava akadeemilise koguga, vaid komisjoniga, kes pakub ka vahepeal välja lahendusi ning algatab vajaduse korral seaduseelnõusid. Komisjon on teemas sees ja kui ühiskonnas ilmneb soolise võrdõiguslikkuse vallas uusi valupunkte, millele peab reageerima, siis komisjon teeb seda kas seaduseelnõu algatades või muul moel. Nõunik täpsustas, et kodu- ja töökorra seaduse järgi võib eelnõu esitada või algatada Riigikogu komisjon, seadus probleemkomisjonidele seda õigust ei keela.

Marianne Mikko märkis, et ühes kolmandikus Euroopa Liidu riikide parlamentides on alatise komisjoni staatuses soolise võrdõiguslikkuse komisjon. Pidades silmas probleemi laia ulatust Eestis, võiks mõelda

sellele, kas ka Eestis oleks vaja sellist alatist komisjoni. Samuti arutleti komisjonis selle üle, kas soolise võrdõiguslikkuse probleemid ei ole tõesti teatud ajaga lahendatavad, vaid kestvad. Võimalik on luua näiteks sotsiaalkomisjoni alamkomisjone, kes tegelevad soolise võrdõiguslikkuse küsimusega pikemas vaates. Eelnõu esitaja esindaja ei olnud vastu ning arvas, et mõte väärrib kaalumist.

Sellega komisjoni arutelu lõppes ja langetati menetluslikud otsused. Otsustati teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu 10. novembri istungi päevakorda (konsensusega), teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (samuti konsensusega), määrata muudatusettepanekute tähtajaks 24. november kell 17.15 ja ettekandjaks põhiseaduskomisjoni liige Andres Anvelt. Aitäh!

11:40 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Austatud ettekandja, teile on ka küsimusi. Jüri Adams, palun!

11:40 Jüri Adams

Lugupeetud ettekandja! Kui ma siit Riigikogust aastal 2003 lahkusin, siis kodukorraseduses probleemkomisjoni institutsiooni ei olnud ja mul puudub sellega seoses isiklik kogemus. Kas te võiksite öelda, kas nende aastate jooksul on probleemkomisjone olnud või on see esmakordne? Kui on olnud, siis milline on tulemus olnud? Kas selline eksperiment on ennast õigustanud või pigem vastupidi?

11:41 Andres Anvelt

Aitäh! Seda me komisjonis otseselt ei arutanud, aga minu ajalooline mälu poliitikuna ulatub 2011. aastasse ja kui ma siia saali jõudsin, siis probleemkomisjonid olid juba olemas. Ja poliitikahuvilisena jälgisin ma neid küsimusi meedia vahendusel ka enne ja kui ma ei eksi, siis siin on töötanud HIV ennetamisega seotud probleemkomisjon – andke mulle andeks, kui ma nimetuse valesti ütlesin! –, mida juhtis proua Kalikova. See tegutses vist eelmisel kümnendil. Nii palju, kui ma kuulnud olen, oli tema tegutsemisest päris palju kasu. Ühiskonnas muutus ka suhtumine, eriti süstivatesse narkomaanidesse, HIV ennetamist hakati tõsisemalt võtma. Ma mäletan ka oma varasemast politseitöö ajast, et isegi süstlavahetus tekitas elanikkonnas probleemi, et miks me peaksime seda maksumaksja rahaga toetama. Ma võib-olla utreerin, aga peale selle komisjoni tegutsemist ja aidsiküsimuse arutamist ühiskonnas laiemalt on suhtumine muutunud. Me näeme tegelikult, et tänu süstlavahetusele pole meie süstivate narkomaanide probleem küll lahenenud, aga süstalde kaudu levivate haiguste, sh hepatiidi eri vormide, HIV ja aidi levik on kindlasti vähenenud.

11:43 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Jüri Adams, palun!

11:43 Jüri Adams

Aitäh! Mu teine küsimus on selline, et kui ma väga ei eksi, siis meie kodukord näeb ette nelja eri liiki komisjone Riigikogus. Kas te oskate ütelda, kas sellel probleemkomisjonil on mingisugune oluline juriidiline erinevus muud tüüpi komisjonidest? Ma mõtlen just komisjoni õigusi või kohustusi.

11:43 Andres Anvelt

Aitäh! Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse järgi on meil tõesti olemas nelja tüüpi komisjonid, nagu te ütlesite. On alatised komisjonid, mille töö sisu tuleneb Riigikogu kodu- ja töökorrast, ning erikomisjonid, mille töö sisu tuleneb teistest seadustest. Näiteks võib tuua korruptsioonivastase seaduse, mille alusel on loodud Riigikogu korruptsioonivastane erikomisjon. Probleemkomisjonid moodustatakse Riigikogu enda initsiatiivil sellesama suure saali heakskiidul. Neljas liik on uurimiskomisjonid. Suurim erinevus nende kõigi vahel on vahest see, et uurimiskomisjoni kohta käib üks säte – see on küll teoreetiline ja olles ise olnud mitme uurimiskomisjoni liige, ma tean, et selle kohaldamine võib olla problemaatiline –, mis puudutab sanktsiooni kohaldamist juhul, kui keegi keeldub uurimiskomisjoni tööle kaasa aitamast. See tekitas minu teada probleeme näiteks VEB Fondi tagamaid uurinud komisjonile, aga võib-olla on seda ka enne olnud. Eelmises koosseisus oli see tollel ühel korral. Teisi erinevusi komisjonide õigustes ja kohustustes minu teada ei ole.

11:44 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Martin Helme, Eesti Konservatiivne Rahvaerakond. Viis pluss kolm minutit, palun!

11:45 Martin Helme

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon toetas eelnõu täies koosseisus, aga tänase esinemise järel on meil pisukesed kõhklused tekkinud. Meile tundub, et meile on nagu põrsast kotis müüdnud. Jutt käis algul eelkõige võitlusest palgalõhe vastu. Me oleme täiesti nõus, et see probleem on Eestis olemas ja see vajab lahendamist. Samas me siiski ei usu, et inimesed on üks ühele võrdsed, me usume võrdõiguslikkusesse. See tähendab, et meil peaks olema ühesugused võimalused ennast elus teostada, mitte võimalikult ühesugused tulemused. Tegu on selle, ütleme, filosoofilise diskussiooni kahe täiesti erineva positsiooniga.

Nüüd, nagu korduvalt on tähelepanu juhitud, meil on selline täiskoosseisus alfaisaste fraktsioon, ei ühtegi naist. Probleem ei ole selles, et meie erakond on naistevaenulik. Sugugi mitte. Oma valimisnimekirja kokku pannes me tegime konkreetselt ettepanekud ka oma erakonna naisliikmetele kandideerida ja pakkusime neile ka väga kõrgeid kohti, mis lõpliku valimistulemuse põhjal oleks garanteerinud nende sissesaaamise Riigikogusse. Probleem on selles, et meie erakonnas ei olnud siis sellise ambitsiooniga naisi. Mitmed neist ütlesid, et nad parema meelega teevad seda tööd, mida nad praegu teevad. Ja mitu naist kinnitas, et nemad ei taha tulla poliitika esiliinile löögi alla – selle jaoks on vaja teistsugust kutsumust.

Minul on neli last, nendest kolm on tütreid. Mul on ka kaks või tegelikult kolm õde. Mina näen iga päev tublisid naisi. Mina näen, kuidas nad lisaks sellele, et nad teevad tööd, on omandanud korraliku kõrghariduse. Ja muidugi teevad nad ka koduseid töid. Mehed tulevad töölt koju ja istuvad teleka taha, naised hakkavad koristama ja süüa tegema. Selline see traditsiooniline soorollide jaotus Eestis on. Aga ma sellegipoolest arvan, et ka selle eelnõu kontekstis me siiski peaksime endale aru andma, et eri sood ehk mehed ja naised ei hakka kunagi olema võrdsed, vaid täiendavad üksteist: üks teeb ära ühe asja, mida teine ei saa teha, ja teine teeb ära teise asja, mida esimene ei saa või ei oska või ei taha teha. Meie eesmärk ei tohiks olla võitlevast feministlikust ideoloogiast lähtuv meesteviha õhutamise, vaid Eesti tublidele, töökatele, korralikele ja kõrgelt haritud naistele võimaluste avamine, et nad saaksid ennast teostada. Kusjuures ma väga rõhutan seda, et alati peab olema võimalus kodus ka lihtsalt ema olla. Seda rolli tuleb väga tähtsustada, seda rolli tuleb ka majanduslikult motiveerida. See on tihtilugu raskem töö kui üheksast viieni kontoris tagumikutundide ärategemine. Vastutusrikkam töö on see igal juhul. Ma arvan, et kui me viskame kõrvale rängalt laetud ideoloogilised ja üldse mitte head ideed, kvootidest näiteks, siis kindlasti on nii palgalõhe vähendamiseks kui ka üldiste soorollide mõistlikumaks jaotamiseks olemas praktilised ja arukad lahendused. Neid lahendusi peakski otsima ja see on meie arvates selle komisjoni eesmärk. Samas ma arvan, et me kindlasti peaksime aktsepteerima, et on ka n-ö päris elu. Praegune tööjõupuudus aitab selle probleemi lahendamisele kaasa, kui me anname õige sisendi. Olukorras, kus Eesti naised on kõrgemalt haritud kui Eesti mehed, ei tohiks tegelikult palgalõhe olemas olla, aga ometi ta on. Ja kui me leiame põhjused, siis on kindlasti võimalik leida ka lahendusi. Seda me võiksim teostada. Mingisuguseid kvote, triibulisi või muud moodi tehtud nimekirju me kindlasti toetada ei saa. Nii et kui meil õnnestub näha, et see komisjon ei muutu mingisuguseks feministlikuks löögirusikaks – sa lubasid, et seda ei juhtu –, siis loomulikult on vaja teemaga tegeleda. Kinnitan, et Konservatiivne Rahvaerakond hindab Eesti naisi äärmiselt kõrgelt ja soovib, et neil oleksid sama head võimalused ennast Eesti ühiskonnas teostada, kui on meestel. Aitäh!

11:50 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Sven Mikser, Sotsiaaldemokraatlik Erakond, palun! Viis pluss kolm minutit.

11:50 Sven Mikser

Austatud juhataja! Head kolleegid! Tõukudes eelkõnelejast, tahan ma öelda, et ega võrdsed tulemused ei ole kunagi võrdõiguslikkuse eesmärk. Ja võrdsed tulemused ei ole isegi võrdsete õiguste olemasolul kunagi võimalikud, sest ole sa alfa või näiteks gamma või delta – fakt jääb faktiks, et tublisti üle 99% meestest ei hüppa mitte kunagi nii kõrgele kui Anna Iljuštšenko.

Et seda komisjoni on meile vaja, selles minu veendumus tänase debati käigus üksnes süvenes. Oli väga huvitav jälgida, kuidas debati käigus tõusetusid teemad, mis näiliselt ei seondu kuidagi soolise võrdõiguslikkusega, näiteks kooseluseadus või multikultuurilisus. Näiliselt ei seondu, aga kahes aspektis

siiski seonduvad. Esiteks on need kõik teemad, mis on seotud ühel või teisel viisil diskrimineerimise ja võrdõiguslikkusega. Teiseks on need kõik teemad, mille kohta teatud osa Eesti ühiskonnast – ja murettekitavalt suur osa Eesti ühiskonnast – veel 21. sajandil arvab, et tegemist on väljamõeldud probleemidega, mis on välja hautud kusagil igavates heaoluühiskondades ja mida meile nüüd peale surutakse. Juba selle levinud eksiveendumuse kummutamiseks on vaja teemaga tõsisemalt tegelda, kui seda on seni tehtud.

Seda komisjoni, mõistagi, kuigi me räägime soolisest võrdõiguslikkusest, on eeskätt vaja naiste õiguste ja võimaluste edendamiseks. Ülekaalukalt on probleemiks naiste väiksemad õigused ja võimalused, kuigi see komisjon võib kaitsma hakata ka mõnda meest. Aga tulenevalt meie ühiskonnas väga pika aja jooksul kujunenud patriarhaalsetest traditsioonidest ja julgen öelda, kivilinenud kultuurilistest hoiakutest on paraku just naised need, kes toetust ja kaitset vajavad. Nende võimalused ühiskonnas edukalt tegutseda on väiksemad kui meestel. Just naised puudutavad need kleepuvad põrandad ja klaaslaed karjääri tegemisel, rääkimata juba palju kordi kõneldud palgalõhest. Muide, täpselt samuti, tunnistagem endale, on kooseluseadust vaja selleks, et tagada erisooliste paaridega võrdsed õigused ka samasoolistele. Just viimastel praegu võrdsed õigused ja võrdsed võimalused suurel määral puuduvad. Me oleme siin nendes võrdõiguslikkuse debattides kogenud kahte skeptilise lähenemise suunda. Ühe suuna pooldajad ütlevad, et ärme reguleerime. Ärme jumala pärast üle reguleerime, las kõik kujuneb ise, las väärtushinnangud muutuvad ise aja jooksul! Aga need ei pruugi ise kujuneda. Näiteks meenutame Ameerika Ühendriikides eelmise sajandi keskpaiku käivitunud Civil Rights Movementi, kodanikuõiguste liikumist. Siis oli mitmes osariigis vaja riiklikku regulatsiooni, et mustanahalised võiksid koos valgenahalistega istuda samal pingil bussis või ülikooli auditooriumis. Mõnikord tuli isegi kuberner jõuga ukse eest lahti kangutada, et see muutus teoks saaks. Usun, et meie rahvaesindajatena ei tohiks arvata, et me ei tohi olla ühiskondliku arvamuse, rahva väärtushinnangute muutmise esirinnas. Kui meie asi siin oleks oodata, kuni muutused ise toimuvad, et neil siis järel lohiseda, siis ei oleks meile vaja ei rahva mandaati ega ka kõrget palka.

Teine lähenemine on, ütleksin, veelgi tagurlikum. Seda iseloomustab väide, et tegelikult on meil kõik korras, meritokraatia toimib. Kui meil on mehi ülekaalukalt rohkem siin saalis või näiteks äriettevõtete nõukogudes, siis järelikult on meil ühiskonnas parajasti andekaid, võimekaid ja tublisid mehi rohkem kui naisi. Ma mäletan seda debatti mõne aasta eest, kui me arutasime siin Euroopa Liidu soovituslikku ettepanekut, et äriühingute nõukogusid võiks üritada sooliselt tasakaalustada. Minu ettepaneku peale, et riik võiks siin näidata eeskujut, ütles meie ees kõnelenud minister, et aga riik näitabki eeskujut. Riik järgib väga seda meritokraatlikku lähenemist ja pani Marianne nimetatud Estonian Airi või Tallinna Sadama nõukogusse parimad võimalikud pojad, mitte tütreid. Ju siis paremini ei olnud neid ettevõtteid võimalik lihtsalt objektiivselt juhtida.

Nii et ma arvan, et me ei tohiks karta. Me peaksime olema julged, me peaksime sõandama valitud rahvaesindajatena tõepoolest eeskujut näidata. Me kindlasti ei ole nii naiivsed, et arvata, et üks komisjon, olgu tema tööajaks aasta või kolm, lahendab ära soolise võrdõiguslikkuse probleemid. Kindlasti ei ole me isegi mitte nii naiivsed, et arvata, et see komisjon töötab välja ammendava loetelu meetmetest, mis tuleb ellu viia selleks, et need probleemid saaksid lahendatud. See töö nõuab paratamatult palju aega, aga ükski selline initsiatiiv ei ole liiast. Ma olen kindel, et meie kuus fraktsiooni suudavad lähetada sellesse komisjoni inimesed, kes südamega seda asja teevad, kes tõepoolest suudavad panna näpu peale päris mitmele asjale, mis meie elukorralduses, sh regulatsioonides, on valesti või vääriksid parandamist, selleks et meie ühiskond oleks sotsiaalselt õiglasem, oleks paremini tasakaalus, et naistel oleks võimalused nii poliitikas, ärielus kui ka tavalises tööelus teha meestega võrdselt karjääri, et seda ei pärsiks mingisugused kivilinenud dogmad ega, jumal hoidku selle eest, ajale jalgu jäänud riiklikud regulatsioonid. Jõudu meile selleks!

11:57 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Peeter Ernits, Keskerakonna fraktsioon, palun!

11:57 Peeter Ernits

Hea juhataja ja kolleegid! Ma olen ka üks neist, kes sellele eelnõule alla kirjutas, aga siin on palju küsimusi. Me rääkisime täna üllatuslikult palju kvootidest. Me arvame, et see ei ole päris õige tee. Samas on selge, et mees ei saa kunagi naiseks ja naine ei saa kunagi meheks, ükskõik mida me ka ei tee. Tõesti, on võimalik lasta end ümber lõigata ja uuemas ühiskonnas võib isal olla seelik ja emal habe, aga

ma arvan, et see ei ole ettevõtmise sisu. Tegelikult muutub olukord kiiresti. Kui vaadata kas või seda, et ühelt poolt on Eesti naised palju haritumad kui mehed, aga samas peame tunnistama, et naiste palganumbrid on keskmisena väiksemad. Noored Eesti naised lähevad massiliselt n-ö tumedate silmadega meestele mehele ja lahkuvad Eestist. Nende eakaaslased, noored Eesti poisid, vaatavad neile pika pilguga järele ja peavad endale midagi muud asemele otsima. Ka see on soolise võrdõiguslikkuse probleem ja ma arvan, et ka niisuguseid asju peaks analüüsima.

Samas mind natuke häirib see, et me rõhume ühele pedaalile: soolisele võrdõiguslikkusele, kuigi rõhutame, et just palgalõhe on väga oluline ja viie komponendi hulgas primaarne. Vaadates eelnõu 107, ma küsin, miks me ei ole algatanud siin otsuse eelnõu 108 vanuselise võrdõiguslikkuse probleemkomisjoni moodustamiseks või otsuse eelnõu 109 geograafilise võrdõiguslikkuse probleemkomisjoni asutamiseks või miks mitte ka rahvuselise võrdõiguslikkuse probleemkomisjoni loomiseks. Ma pean silmas seda, et kui vaadata seda teksti, siis kõik need punktid, millega soolise võrdõiguslikkuse probleemkomisjon peaks tegelema, kõlbaksid suurepäraselt nii vanuselise võrdõiguslikkuse kui ka geograafilise võrdõiguslikkuse probleemkomisjoni ülesanneteks.

Siin küsiti, miks peaks see probleemkomisjon nii kaua tegutsema, sisuliselt peaaegu selle Riigikogu koosseisu töö lõppemiseni, 1. jaanuarini 2019. Samamoodi tuleks meil moodustada muud probleemkomisjonid, mis on sama olulised. Miks on noortel suuremaid probleeme töölesaamisel kui keskealistel? Miks on vanematel inimestel palju raskem olukord? Miks paljud – ja see ei puuduta mitte ainult vanemaealisi – peavad kolm aastat rügama, et saada kirja üks pensioniaasta, ja rahulikult sellega leppima? Miks inimesed, kes elavad n-ö provintsis, väljaspool Tallinna ja Tartut, peavad leppima sellega, milline nende elu praegu on? Miks neil ei ole võrdseid võimalusi saada samasuguse hinnaga teenust, nagu saavad pealinna ja teiste suuremate linnade elanikud?

Hiljuti esitleti meile siin uut põhjalikku seaduseelnõu, mis puudutab sotsiaaltoetusi ja -teenuseid. Seal on kehtestatud eri teenuste miinimumstandardid, sõltumata sellest, kas sa elad Mikitamäel või Tallinnas. Aga kui küsiti rahastamise kohta, siis öeldi, et sirutage käsi Brüsseli poole. Euroopa Sotsiaalfondist äkki saate raha ühe või teise teenuse rahastamiseks.

Palun lisaiega!

12:02 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Palun, kolm minutit!

12:02 Peeter Ernits

Selline on siis riiklik seisukoht, kuidas neid teenuseid riigi eri paikades osutada. Kui nüüd kokku võtta, siis me oleme loomulikult selle eelnõu poolt. Selliste asjadega tuleks tegeleda, tuleks tegeleda soolise võrdõiguslikkuse probleemidega, eelkõige palgalõhega, aga sellega ei tohiks hulluks minna. Sellest ei tohiks tulla välja mingi feministlik algatus, millega hakatakse kehtestama kvoote, sõltumata sellest, kuidas ühiskond realselt on üles ehitatud ja kuidas see toimib. Aga igal juhul edu sellele komisjonile ja eelkõige kainet meelt! Aitäh!

12:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Jüri Adams, Eesti Vabaerakond, palun!

12:03 Jüri Adams

Ma palun kohe lisaiega ka!

12:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Viis pluss kolm minutit.

12:03 Jüri Adams

Lugupeetud rahvaesindajad! Pean alustama traditsioonilise tänuavaldusega Vabaerakonna fraktsioonile, kes oma kalli kõnevõimaluse andis mulle, isegi kontrollimata, mida ma kavatsen siin rääkida, või tegemata ettekirjutusi selle kohta. Mina ei räägi selle eelnõu sisust, mina räägin ainult selle asja vormilisest küljest.

Alustan ajaloolisest pildist. Kui Riigikogu 1992. aasta sügisel käivitus, siis Riigikogu kodukorra esimene

versioon koostati kahtlemata viimase Ülemnõukogu töö kogemuste põhjal. Mina ei kuulunud sinna ja sellepärast ma ei oska ka ütelda, mis oli see põhjus, et kodukorra autorite jaoks oli tähtis, et Riigikogu komisjonide arv oleks mõistlikult piiratud. Sel teemal peeti väga pikki kõnesid ja kokkuvõttes otsustati niimoodi, et Riigikogus ei tohi olla rohkem kui kümme alatist komisjoni. See kümme ei ole jäänud aegade jooksul püsima. Tulid juurde erikomisjonid, nendele oli vaja ka personali ja sinna kulus tööaega. Siis tekkis meil juurde 11. komisjon, Euroopa Liidu asjade komisjon, ja leiti, et see 11 on piir. Veel hiljem tuli juurde veel kaks komisjoni liiki, nimelt uurimiskomisjonid ja probleemkomisjonid. Nende oluline erinevus muudest komisjonidest seisneb selles, et need on tähtajalised, samal ajal kui kõik muud komisjonid on tähtajatud. Meie jaoks ja Riigikogu juhatuse jaoks algab probleem sellest, et on võimalik tulla välja ideega, et komisjon on küll tähtajaline, aga tähtaja lõpuks määrame selle koosseisu viimase tööpäeva. Mis see siis nüüd on? Kas see on sisuliselt uue alatise komisjoni ellukutsumine jokk-skeemi kasutades? Formaaljuriidiliselt on kõik korras, põhimõtet ei ole muudetud, aga uus komisjon on juurde tehtud.

Meie peame nüüd otsustama, kas me loobume 1992. aasta sügisel heaks kiidetud põhimõttest, et komisjonide arvul on ülempiir, või laseme rivotult ja vabalt, tootes komisjone vastavalt vajadusele juurde. Seni on meil olnud praktika, et kõik need teemad, mis ei mahu komisjonide töö alla, on kas alamkomisjonide või töörühmade käsitleda olnud. Ka mina kuulun ühte töörühma, kes arutab, milliseid muudatusi on vaja Eesti valimisseadustes. Me käime koos ja meid teenindavad põhiseaduskomisjoni ametnikud, kes ei saa selle eest lisapalka. Kui me läheme seda teed, et moodustame komisjone rivotult juurde, siis mina olen kindlasti hommepäev nõus alla kirjutama, et ka sellest töörühmast saaks eri- või probleemkomisjon. Riigikogu juhatus peab ilmselt vaatama ka oma rahalisi ja muid võimalusi, et teha kindlaks, kuidas selliste *ad hoc* komisjonide moodustamine kodukorra üldiste põhimõtete ja Riigikogu rahaliste võimalustega kokku sobib.

Kui proua Mikko põhiseaduskomisjonis rääkis, siis ta minu arvates ei varjanud sugugi – ta on üldse väga sirgjooneline ja avameelne inimene –, et tema siht on luua Eesti parlamendis juurde vähemalt üks alatine komisjon. Kui seda kodukorrasedust muutmata teha ei saa, siis ongi väljapääs töö pikk tähtaeg. Marianne Mikko märkis ka, et selline komisjon on vähemalt kolmandikus Euroopa Liidu riikide parlamentides olemas. Võib-olla see on siis õige otsus, aga säärasel juhul tehkemgi niimoodi, et moodustagem uus alatine komisjon. Minu arvates on esialgu võimalik töötada ka ilma abipersonalita. See ei ole selline valdkond, et komisjon vajaks tingimata rohkesti vahendeid. Kui aga Riigikogu juhatus saab võimaldada nendele inimestele, kes tahavad selle tööga tegeleda, ka abipersonali, kes aitaks neil kirjatöid ja muud sellist teha, siis mis saaks mul selle vastu olla. Kui Riigikogu juhatusel ei jätku selleks raha, siis ma teen ettepaneku, et toetagem seda algatusgruppi omaenda taskust. Mina olen täiesti nõus oma palgast teatud osa panema kõrvale selleks, et proua Mikko ja tema kaastöötajad saaksid omale abipersonali. Aidakem neid, et nad kiiremini oma tööga valmis jõuaksid! Kui me aga ei taha seda teha, siis mõtelgem läbi alamkomisjonide ja töörühmade staatus meie kodukorras. Seni on see olnud suhteliselt reguleerimata ja metsik. Minu teada on mujal maailmas üldiselt mindud seda teed, et enamikus parlamentides on kindel hulk alatisi komisjone ja vastavalt vajadusele luuakse alamkomisjone, mis paljude riikide kogemuse põhjal jäävad tihti igavesti või enam-vähem igavesti püsima.

Niisugused on juriidilised küsimused, millele ma tahtsin tähelepanu juhtida. Sest see ei ole mitte üksikjuhtum, mida me praegu arutame – küsimus on Eesti parlamendi tulevikutöövormis. Sellest, kuidas me otsustame, oleneb, mis meil saab olema: kas meil saab olema 20, 30 või 40 alatist komisjoni või jääme enam-vähem praeguse süsteemi juurde ja leitakse muud mõistlikud lahendused. Aitäh tähelepanu eest!

12:10 Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et eelnõu 107 esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrän eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 24. novembri kell 17.15. Esimene lugemine on lõppenud ja neljanda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

5. 12:10 Sotsiaalmaksuseaduse, tulumaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu (59 SE) esimene lugemine

12:10 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume viienda päevakorrapunkti juurde. Algab Eesti Vabaerakonna fraktsiooni algatatud sotsiaalmaksuseaduse, tulumaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu 59 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Andres Ammase!

12:11 Andres Ammas

Austatud eesistuja! Austatud Riigikogu liikmed! Tänavu 16. juulil esitas Vabaerakonna fraktsioon menetlusse sotsiaalmaksuseaduse, tulumaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu. Üldiselt, arusaadavas keeles, võib seda nimetada majutusteenuste käibemaksu tõusu ärajätmise eelnõuks. Ei ole läinud nelja kuudki, kui me oleme seda teemat taas arutamas. Miks me selle teema uuesti tõstatasime? Millele me loodame? Juunis arutati kõnealust seadusmuudatust nn kobarseaduse raames. Riigikogu koalitsiooni kuuluvatel rahvasaadikutel puudus võimalus oma tegelikku tahet näidata. Kevadiste arutelude käigus seisid majutusasutuste teenuste käibemaksu tõusule vastu ka mitmed valitsusparteide liikmed nii siin saalis kui ka väljaspool seda. Me pidasime õigeks anda nüüd kõigile Riigikogu liikmetele võimaluse väljendada selgelt oma tahet just selle konkreetse otsuse poolt või vastu hääletades, ilma et küsimus oleks seotud koalitsiooni püsimise või kukkumisega.

Käsitluse all oleva eelnõuga soovitakse ära jätta 2017. aastaks planeeritud majutusteenuste käibemaksu tõstmine 14%-le. Me soovime jätta selle 9% tasemele, nagu see on praegu. Meie hinnangul võimaldab see säilitada sektori ettevõtete konkurentsivõimet ja töökohti, eriti käib see maakohtades paiknevate väiksemate majutusasutuste kohta.

Tuletan meelde mõne fakti. Meie hinnangul seab juunis vastuvõetud seadusmuudatus ohtu sektori, mis ometi annab nii olulise osa teenuste ekspordist – 29%. Samuti on turismi roll märkimisväärne kogu ekspordis – ligi 10%. Ei pea vist rõhutama, et turismisektor on tihedalt seotud paljude teiste majandusvaldkondadega: toidlustus, jaekaubandus, transport, meelelahutus ja kultuur. Kuigi võib tunduda, et selle otsuse jõustumine on veel mägede taga, 2017. aastal, ei ole tegelikkuses mingeid märke, et olukord palju muutuks ja näiteks meile nii oluliste Soome ja Venemaa turistide arv langustrendist välja tuleks. Eesti ei ole kliimaatiliselt ja rahvusvaheliste ühenduste mõttes just kõige atraktiivsem maa. Me oleme tundmatud, meie kliima soodustab ainult hooajalist, mitte aastaringset puhkust. Võrdluses teiste Balti riikidega ei ole Eesti majutusettevõtetal hinnatõusuks kuigi palju ruumi, aga turisti arusaama kohaselt on Baltikum sageli tervik. Tänu eurole on hinnad hõlpsasti võrreldavad. Eesti hotellitoad on juba praegu tunduvalt kallimad kui hotellitoad Riias või Vilniuses.

Turism on rahvusvaheline äri. Konkurentsipüsimeks on 25 Euroopa riiki kehtestanud käibemaksuerisused. Väljatoomist väärivad eeskätt meie lähinaabrite maksumäärad: Rootsis, Lätis ja Leedus 12%, Soomes 10%. Selle käibemaksutõusuga koalitsiooni moodi oleks Eesti 2017. aasta algusest kuue kõrgeima majutusteenuste käibemaksu määraga riigi hulgas Euroopas. Seda loomulikult siis, kui mingil arusaamatul põhjusel muud riigid Eesti eeskujule ei järgi. Need andmed pärinevad turismifirmade liidult.

Väärrib meeldetuletamist – kuigi sellest oli ka juunis siinsamas saalis juttu – lõunanaabrite kurb kogemus. Lätis tõsteti 2009. aastal majutusteenuste käibemaksu määra 5%-lt 21%-le. Seetõttu vähenes töökohtade arv 12 000 võrra ja riik kaotas vähenenud tulu- ja sotsiaalmaksu tõttu 14 miljonit eurot. Mais 2010 langetati see maks 10%-le tagasi, tööhõive kasvas pärast seda 8,3% ja hotellide täituvus suurenes 12%.

Just eile rõõmustas peaminister siin kõnepuldis, et meie turismisektoril ei läinudki suvi nii halvasti, kui me kartsime. Aga eufooriaks muidugi kaugelgi põhjust ei ole. Statistika ütleb, et Eesti majutusasutuste majandusnäitajad kasvavad oluliselt aeglasemalt kui naaberriikidel ja jäävad tunduvalt alla Euroopa keskmistele. Mul on siin kasutada tänavuse aasta kaheksa kuu statistika. Jah, majutatud turistide arv on suurenenud – koguni 0,1%. Selle põhjus on siseturism. Siseturistide arv on tõesti 8,5% kasvanud, aga välituristide arv on samal ajal 4,4% vähenenud. Turistide ööbimiste arv on selle kaheksa kuu jooksul 1,6% vähenenud. Ka siin on sama tendents: siseturistide ööbimiste arv on 6,8% suurenenud, aga välituristide ööbimiste arv 5,6% vähenenud. Nii et ööbimiste arv on kahanenud ja me elame peamiselt siseturismi kasvu arvel.

Eriti suure tagasilöögi on muidugi andnud Venemaa. Venemaalt pärit turistide ööbimiste arv on kaheksa kuuga vähenenud 38%. Vähenenud on ka Soome, Saksamaa ja Rootsi turistide arv. Meile on appi tulnud

lõunanaabrid. Läti turistide arv on 13% kasvanud, aga see ei suuda täita Soome ja Venemaa turistidest jäänud auku. Mõnelaadse üllatusena n-ö päästab Tallinna majutusasutusi uus kliendisegment, Eestisse saabunud sõjaväelased. Tallinna hotellides on nende kasutuses turismiettevõtete koondandmeil 200–350 tuba ja nende osakaal ööbimiste koguarvus on turismifirmade liidu hinnangul 5–10%.

Ka tänane EPL-i Ärileht keskendub turismiteemale. Seal selgub, et Eestisse tulnud turistide puhkusetrendides on näha teatud muutust. Nimelt viibitakse siin varasemast lühemat aega. Eesti Spaaliidu tegevjuht Aire Toffer on öelnud, et varasema umbes nädala asemel on keskmine turist siin nüüd kaks-kolm ööd. Soomlastest spaaturistide arv on tema sõnul selle aasta üheksa kuu jooksul vähenenud 39%.

Mõistlik on tähelepanu juhtida ühele toredale asjaolule. Nimelt, majutus- ja toitlustussektori maksukuulekus on tähelepanuväärselt suur, maksehäirete ja maksuvõlgadega ettevõtete osakaal on selles sektoris suhteliselt väike. Pange tähele, Maksu- ja Tolliamet on suutnud tänavu üheksa kuuga koguda majutus- ja toitlustussektorist käibemaksu 4,5 miljonit eurot enam kui aasta varem ja tööjõumakse 8,6 miljonit eurot enam kui aasta varem. Kas siis ikka on mõtet ja tark selle käibemaksutõusuga tegelda? Riigi eesmärk peabki ju olema maksulaekumise parandamine ja maksude kokkukogumine, mitte niivõrd uute ja kõrgemate maksude kehtestamine. Kuluarivistlustes on mulle nii mõnigi koalitsiooni liige tunnistanud, et kui oleks teatud, et maksulaekumine nii palju paraneb, ei oleks võib-olla hakatudki selle suhteliselt ebameeldiva ja ebapopulaarse teemaga tegelema.

Meid siin Riigikogu saalis on püütud lohutada, et ettevõtlusministri valitsemisala kaudu suunatakse turismisektorisse mitmesuguste toetuste abil raha juurde. Tõepoolest, selline lubadus on antud, aga nende toetuste reaalsel mõju on täna küll veel vara ja keeruline hinnata. Võib-olla selgub see mõju alles siis, kui kogu sektorile on juba parandamatut kahju tehtud. Samuti on kobarseaduse kaitsjad rõhutanud, et 14% on kompromiss 20% ja 9% vahel, et tegemist on lausa vastutulekuga majutusettevõtetele. Vabandust, aga see ei ole tõsiselt võetav argument, see on minu meelest lausa küünilisus. Võtame kõigepealt suure tüki ära, siis anname ühe väikese viilu tagasi ja see viilukese saaja peab veel tänulik olema.

Lõpuks minu meelest üks märgilise tähtsusega asjaolu. Ei olnud aus, et 10–15 aastat tagasi andis Eesti riik turismiettevõtjatele signaali, et turism on Eestis soovitud majandusharu ja sellesse tasub investeerida. Kui tänavu kevadel mindi liigselt hasarti koalitsioonileppele katteallikate otsimisega, siis tookordsed lubadused unustati. See ei ole majutusasutuste suhtes õiglane ega aus. Selle sektori inimesed lihtsalt ei mõista, millega on nad sellise kohtlemise ära teeninud. Värske uudiste valguses ei ole vist põhjust ka arvata, et praegu Eesti lennunduses toimuv Eesti turismi- ja hotelliäri kuidagi positiivselt mõjutaks. Selle protsessi tagajärjed selguvad ka alles hiljem.

Kõigil nendel põhjustel meie hinnangul majutusteenuste käibemaksu määra tõsta ei tohi, sest see tõstab keskmisi hindu ja hinnatundlikumad turistid ei pruugi enam Eestit puhkusepaigaks valida. Head kolleegid! Kui mõni otsus siin Riigikogus ei ole kõige paremini õnnestunud, siis ei ole kuidagi kohatu või häbenemisväärne, kui me teatud vea esimesel võimalusel parandame. Nii et, lugupeetud koalitsiooni liikmed, palun ärge hääletage seda eelnõu kergel käel menetlusest välja! Aitäh tähelepanu eest!

12:21 Aseesimees Jüri Ratas

Suur tänu, hea ettekandja! Teile on küsimusi. Imre Sooäär, palun!

12:21 Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Eesti turismi ja kohaliku toidu saadikuühenduse vedajana Riigikogus olen kohtunud väga paljude Eesti turismiettevõtjate ja nende esindusorganisatsioonide esindajatega, kaasa arvatud nendega, keda teie siin nimetasite. Enamik neid fakte, mida te mainisite, tuleb tõepoolest ka nende andmestikust välja. Te mainisite, et viimaste kuude tõusu põhjus on olnud siseturism, mis vastab tõele. Aga on tekkinud just nimelt ka see uus kontingent, keda ei saa turistideks nimetada. Need on liitlasvägede esindajad meie hotellides. Selline süsteem ei ole ju jätkusuutlik. Ühel hetkel ehitatakse neile barakid või leitakse muud majutusvõimalused. Üheski riigis ei peeta sõdureid aastaid hotellides, ükskõik kui pikad on missioonid. Kuidas see võib mõjutada Eesti majutusturgu?

12:22 Andres Ammas

Aitäh, lugupeetud küsija! Nagu te minu hinnangul praegu õigustatult viitasite, mõjutab see meie turismiturgu väga halvasti. Kindlasti see trend ei ole ega saa olla kuidagi majutusasutustes käibemaksu tõstmise vabanduseks.

12:23 Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Ernits, palun!

12:23 Peeter Ernits

Austatud juhataja! Hea ettekandja! Mulle meeldib see eelnõu. Aga valitsus lootis esialgu selle käibemaksu 20% peale viimisega kokku kraapida üle 20 miljoni euro. Siis tehti kompromiss ja jäädi 14% juurde. See tähendaks umbes kümme miljonit eurot kokkukraabitud maksuraha. Kuidas te valitsuskoalitsiooni ja valitsust lohutate, kust selle ülejäänud kümme miljonit saab?

12:23 Andres Ammas

Aitäh! Märgin veel kord, et juba tänavuse üheksa kuuga on sellest sektorist täiendavalt laekunud 11 miljonit eurot. Ei ole põhjust arvata, et majutus- ja toitlustussektori maksukuulekus ning Maksu- ja Tolliameti töö tõhusus väheneks. Küllap see tendents jätkub. Pigem ei arvesta koalitsioon ja valitsus minu hinnangul selle ohuga, kui paljud kas või maal tegutsevad väikesed majutusasutused võivad oma tegevuse üldse lõpetada või ka, mis seal salata, hakata jõuliselt eelistama varimajandust ja tulu, mida sellelt käibemaksu tõstmiselt oodatakse, jääb tulemata. Nii et minu lohus on see, et aidakem Maksu- ja Tolliameti, toetagem seda organisatsiooni tema tegevuses ja lisagem sinna vajaduse korral ressursse ning raha koguneb eelarvesse õiglasel moel.

12:25 Aseesimees Jüri Ratas

Igor Gräzin, palun!

12:25 Igor Gräzin

Hea ettekandja! Minu arvates on siin kokku pandud kaks asja, mis päris koos ei käi. Suvel Positivuse ajal maksis Pärnus hotellituba 210 eurot ja lähedal asuvas Siguldas 140 eurot. Väga raske oleks öelda, et tegemist oli turutõrkega. Kui ma sõidan Sheratonist mööda, siis mitte midagi depressiivset selles ehitises näha ei ole. Samal ajal on maal kümneid kodumajutusi, väikseid hotellikesi ja teisi selliseid asutusi, mis on sageli perekonna ainus sissetulek, ainsad tegelikud tööandjad nendes väikestes kohtades. Minu arvates ei ole 210 eurot toa eest küsiv hotell ja väike hotellike majanduslikult võrdses olukorras. Küsimus on selles, kuidas me selle 210 euro abil saame aidata seda väikest majutajat, sest need on kaks absoluutselt erinevat sektorit. Enamasti see suurmajutaja teenib ju infrastruktuuri ja geograafilise asukoha pealt.

12:26 Andres Ammas

Aitäh väärt küsimuse eest! Kui valitsus tuleks meie ette tõsist regionaalpoliitilist mõju taotleva eelnõuga, kus tehtaks mingi soodustus maapiirkondades asuvatele majutusasutustele, siis minu hinnangul vääriks see meie täit tähelepanu ja toetust.

12:26 Aseesimees Jüri Ratas

Ants Laaneots, palun!

12:26 Ants Laaneots

Hea eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Te rõhutasite, et turistide arv on oluliselt vähenenud, kusjuures viitasite ühemõtteliselt, vähemalt mina sain niimoodi aru, et meil on mingil määral vale turismipoliitika. Te rõhutasite ka seda, et turism on Eestis soositav majandusharu. Aga kas te ei arva, et ühte majandusharu esile tõsta, eriti sellist välisfaktoritest väga sõltuvat haru nagu turism, on riigile lihtsalt ohtlik? Vaadake, mis toimub Egiptuses. Me teame ka seda, mille tõttu kõrbes tegelikult suur Venemaa impeerium – n-ö ühe toote ekspordi tõttu. Esimene küsimus: kas mitte meie lähinaabrite Soome ja Venemaa Föderatsiooni majandusprobleemid ei vähenda turistide arvu siin? Teine küsimus: mis te

arvate, kui ...

Kas ma saan 30 sekundit juurde?

12:27 Aseesimees Jüri Ratas

Kahjuks ei, hea küsija. Ma pean alluma meie palavalt armastatud Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele. Teile küsimuse esitamiseks antud aeg on otsas. Hea vastaja, palun, mikrofon on teie!

12:28 Andres Ammas

Aitäh! Lugupeetud küsija! Loomulikult, just Soome ja Venemaa majandusolud ongi need, mis seda olukorda mõjutavad. Aga kui ma teie küsimuse algust õigesti mõistsin, siis võib-olla tõesti, jah, ei oleks mul midagi selle vastu, kui Eesti riik turismi kõrval ka mõnda muud majandussektorit suudaks jõuliselt arendada. Kuid ma arvan, et stabiilsus ja üheselt arusaadavad signaalid ühele või teisele majandussektorile on ka väga olulised. Ma rõhutan veel kord, et just seda tüüpi signaal, et lugupeetud turismiettevõtjad, te olete ennast nuumanud, aitab küll ja makske nüüd riigile rohkem maksu, ei sobi, mitte kuidagi ei sobi, see ei ole õiglane. Ma arvan, et meie turismisektori potentsiaal tervikuna ei ole kindlasti veel ammendunud. Nii et selliseid halbu signaale riigi valitsusel sinna saata ei tasu.

12:29 Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

12:29 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Hea ettekandja! Nende hinnatõusude tõttu kaotame me kogu aeg konkurentsieelist ja me kaotame seda oma naabritele. Lätis on hotellituba 21% odavam kui Eestis. Me teame, et ka alkohol on Lätis oluliselt odavam kui Eestis. Maksu- ja Tolliameti esindaja ütles, et viinaliitri hind on seal vist juba kolm eurot odavam. Me teame, et kui järgmisel aastal hakkab kehtima kõrgem kütuseaktsiis, siis on ka kütuse hinnavahe suur. Millega peaks inimesi Eestisse meelitama, kui hinnad neid siia ei meelita?

12:29 Andres Ammas

Aitäh küsijale! Mul on valitsuse eest keeruline vastata. Isiklikult arvan, et Eestil ja eelkõige Eesti valitsusel tasuks palju tähelepanelikumalt ja lugupidavamalt, ütleksin, jälgida, mis toimub lõunanaabrite majandusel ja milliseid otsuseid seal vastu võetakse. Oleme ausad, võib-olla on aastakümnete jooksul kujunenud selline väärmõtlemine, et me vaatame Lätist kaugemale. Aga just sinna peaks nende väikeste majandusnippide nägemiseks ehk vaatama ja täiesti häbenemata neid kopeerima, kui need töötavad. Peaks jälgima, kas Lätis vastuvõetud otsused on ka tegelikult hästi rakendunud, ja neid siis järele tegema.

12:30 Aseesimees Jüri Ratas

Ants Laaneots, palun!

12:30 Ants Laaneots

Suur tänu, eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Te märkisite ka turismi ülisuurt sõltuvust välisfaktoritest. Mis te arvate, kas turismivaldkonna sissetulekud, õigemini, nende radikaalne vähenemine, ei võiks ergutada firmasid muutma oma ettevõtluse profiili? Näiteks võiksid nad hakata tegelema reaalse tootmisega, mitte ainult raha tootmisega, mis on nii välismõjudest sõltuv.

12:31 Andres Ammas

Aitäh! Ma tunnistan, et ma ei usu teie ideesse. Ma arvan, et tänases maailmas toob edu see, kui spetsialiseeruda ja keskenduda professionaalsuse arendamisele ühes või teises sektoris, mitte see, kui kergel käel hüpata ühelt tegevusalalt teisele. Ümberprofileerimine oleks väga keeruline ja eeldaks pikka ettevalmistust. Ütlen ausalt, et ma ei usu sellise tegevuse mõttekusse.

12:31 Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Ernits, palun!

12:31 Peeter Ernits

Lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Kui ma õigesti kuulsin, siis te ütlesite, et iga kümnes hotellituba on palgasõdurite käes. Kas teil on andmeid selle kohta, et turismiettevõtjad mõtlevad selle peale, kuidas on lood mujal maailmas, näiteks Saksamaal ja Rootsis, kus ka varjupaigataotlejad hakkavad selles sektoris osalema?

12:32 Andres Ammas

Aitäh väga huvitava küsimuse eest! Pean tunnustama, et kahjuks minu käsutuses selliseid andmeid ei ole.

12:32 Aseesimees Jüri Ratas

Igor Gräzin, palun!

12:32 Igor Gräzin

Jätkan samal teemal, ümberjaotamine maakohtade kasuks. Kas sa näed siin mingisugust varianti või peab lihtsalt valitsus vahele tulema, et raha majutussektori enda sees ümber jaotada? Sellisel juhul oleks see eelarvенеutraalne tegevus. Ütleme nii, et rikaste suurlinnade hotellide ja maakohtade majutusasutuste vahel võiks ilmnedagi mingi solidaarsus. Või peab siin riik vahele tulema, sest sektorisisene ümberjaotus ei toimi?

12:33 Andres Ammas

Aitäh küsimuse eest! Ma ei usu sektorisisesse ümberjaotamisse. Küll arvan ja tahan rõhutada, et mitte ainult selles sektoris, vaid üldse mõtleme me väga vähe võimalikele regionaalpoliitilistele erisustele, mida oleks võimalik rakendada ka muudes valdkondades. Mina jääksin sinna erisuste poolele.

12:33 Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Kokk, palun!

12:33 Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea ettekandja! Sa oled kindlasti seda eelnõu ette valmistades väga tõsiselt ja süvenenult uurinud kogu turismisektori käibemaksupoolt. Kui ma ostan täna hotellis öömaja, siis ma saan sellesama raha eest osta ka söögi ja kõik muu. Praegu kehtib erisus ja erisus on ka 2017. aastal praeguse seaduse järgi, vahe on 5%. Söögikohad, kes sealsamas kõrval süüa pakuvad, peavad 20% käibemaksu maksma. Hotellis saavad nad praegu tagasi 11%, sest nende söök on maksustatud 9%-ga. On see nii?

12:34 Andres Ammas

Täna küsimuse eest! Minu meelest on majutusteenus ikkagi ühtne tervik ja sealt seda söögiosa välja tuua on keeruline. Aga ma tunnistan, et ma ei näe siin karjuvat ülekohtu.

12:34 Aseesimees Jüri Ratas

Aadu Must, palun!

12:34 Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Räägitakse, et turismimajandus on seotud väga paljude teiste majandusharudega. See linn, kust mina pärit olen, on Tartu. Sääli on täheldatud, et teaduskonverentside arv on hakanud vähenema, kuna mõned neist korraldatakse nüüd Maltal, kus on odavam majutusteenus, või näiteks Riias, millel on tunduvalt parem positsioon. Kas see võib olla seotud selle eelnõuga või on see lihtsalt meie ettekujutus või kartus, et teaduskonverentsid liiguvad meilt ära osaliselt ka majutusasutuste kõrge maksustamise kartuses?

12:35 Andres Ammas

Aitäh, lugupeetud küsija! Selle niši küsimuses olete teie minust kindlasti võrreldamatult kompetentsem. Aga ma loomulikult ei välista, et majutusasutuste teenuste käibemaksu tõusul on siin ka oma osa, kuigi kahtlemata niisama suur või võib-olla veel suurem osa võib siin olla Tartu kehvadel ühendustel, mis

selle suurepärase Eestit tutvustava ja meile väga vajaliku võimaluse vähenemisele kahjuks tublisti kaasa aitavad.

12:35 Aseesimees Jüri Ratas

Imre Sooäär, palun!

12:36 Imre Sooäär

Aitäh! Austatud ettekandja! Eesti turismi ja kohaliku toidu saadikuühenduse esimehena olen ma kindlalt seda meelt, et selle eelnõuga peaks edasi minema, kuigi võib-olla ei ole see veel perfektne. Ma olen kindlasti seda meelt, et ei tohiks astuda sellesama reha peale, millele lätlased ja leedulased on astunud. Aga näiteid on ka teisi. Näiteks viis Taani, kellel ei olnud käibemaksuerisust, 1. jaanuarist 2015 sisse 0%-lise käibemaksu kõigile riiki tulevatele konverentsipakettidele, mis on koos majutusega. Nii et variante, mida võiks kaaluda, on mitmeid. Kas teie algatajatena olete nõus koostööd tegema, et otsida alternatiivseid lahendusi ja seda eelnõu muuta, et leida Eestile optimaalne lahendus?

12:36 Andres Ammas

Aitäh! Loomulikult, algatajate nimel julgen ma siit öelda, et me oleme sellega nõus. Me oleme lausa innustunud sellisest koostöövõimalusest. Lugupeetud kolleegid, teeks täna nii, et ei viskaks seda mõtet kohe kergel käel prügikasti, vaid töötaks selle mõttega koos edasi ja jõuaks optimaalsele lahendusele. Ma rõhutan, et meil on selleks tööks aega, kuna see otsus hakkab kehtima 1. jaanuarist 2017. Meil on aega jälgida, mis toimub. Ärme viskame seda eelnõu välja, vaid menetleme seda edasi! Aga teie pakutud näide on suurepärane. Siin saalis on aeg-ajalt ikka kostnud üks või teine fakt, mida just nimelt Taani riigist tasuks eeskujuks võtta. Mulle meenub kas või teadus- ja arendustegevuse edu Taani riigis, mida meil tasuks järgida.

12:37 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Kalvi Kõva!

12:37 Kalvi Kõva

Tere, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Vastu tulles meie kolleegi, hotelliomanik Kersti Sarapuu soovile, püüan ma teha ülimalt lühidalt. Nimelt, rahanduskomisjon arutas eelnõu 27. oktoobril. Komisjoni istungile oli kutsutud ka Rahandusministeeriumi tolli- ja aktsiisipoliitika osakonna juhataja Marek Uusküla. Hea kolleeg Andres Ammas andis komisjonis seaduseelnõust niisama põhjaliku ülevaate kui täna siingi. Peab ütlema, tuginedes Andrese väidetele, et selle teemaga olime me kursis ka loomulikult seetõttu, et menetlesime neli kuud tagasi seaduseelnõu 41. Väga palju diskussioone sai sel ajal juba peetud ja küsimusi esitatud, aga sellegipoolest tekkis komisjonis küsimusi, millele nii eelnõu algatajate esindaja Andres Ammas kui ka Rahandusministeeriumi esindaja vastuseid andsid. Marek Uusküla tutvustas Vabariigi Valitsuse seisukohta. Peab ütlema, et Vabariigi Valitsus seda seaduseelnõu ei toeta.

Nii tehtigi menetluslikud otsused. Me tegime ettepanekud saata eelnõu täiskogu päevakorda 10. novembriks (konsensuslik otsus) ja eelnõu tagasi lükata (poolt oli 7 komisjoni liiget, vastu 4, erapooletuks ei jäänud keegi). Seega, komisjonis see eelnõu toetust ei leidnud. Loomulikult tehti ka otsus määrata komisjoni ettekandjaks, nagu te näete, Kalvi Kõva. Aitäh!

12:40 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Tõesti, nii see on, nagu me näeme ja kuulsime. Läheme küsimuste juurde. Andres Herkel, palun!

12:40 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud komisjoni ettekandja! Kõigepealt on mul muidugi kahju, et komisjon ei mõistnud tarka otsust teha. Aga minu meelest on kogu selle majutusasutuste teenuste käibemaksu temaatika juures üsna tähelepanuta jäänud see aspekt, et sisuliselt luuakse 14%-ga täiesti uus maksumäär. Sellest tulenevalt on mul küsimus, millist halduskoormust see tekitab ja milliste argumentidega on uue maksumäära kehtestamine põhjendatud. Kas tõepoolest on argumendiks see

kokkuarvutatud *circa* kümme miljonit eurot – ma päris täpset summat ei mäleta –, mis riigieelarvesse peaks laekuma?

12:40 Kalvi Kõva

Aitäh! Alustuseks ütlen, et sel koosolekul me seda teemat ei arutanud. Ma aga sobran oma mälus ja mulle tuleb meelde, et kui me arutasime seaduseelnõu 41, siis oli küll küsimus sellest vaatevinklist, kas tohib luua mitut käibemaksuerisust. Meil on tänasel päeval 9% ja nüüd me loome juurde 14%. Mõnel komisjoni liikmel oli arvamus, et seda vist ei tohi. Aga me uurisime täpselt järele, Euroopa Liit lubab meil luua kaks käibemaksuerisust. Kui palju see halduskoormust juurde tekitab, seda komisjonis arutlusel ei olnud. Ma jään võlgu vastuse, kui palju see eurodes või inimtöötundides Maksu- ja Tolliametile lisakoormust tekitab.

12:41 Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Kokk, palun!

12:41 Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea ettekandja! Ma küsin ka sinu kui rahandusspetsialisti käest, kas komisjonis arutati, kuidas see asi ikkagi hotellinduses on. Kas on kaks käibemaksu, st söögil on erinev käibemaks? Kas on nii, et kui osta öömaja ja söök, siis on mõlema maks 9% või on see öömajal siis 9% ja söögil 20%? Sama küsimus ka spaa kohta, kui ma tellin massaaži või ujumisteenust. Kas need erisused on turismisektoris tegelikult olemas või on kõik ühe käibemaksuga maksustatud?

12:42 Kalvi Kõva

Aitäh, hea kolleeg! Komisjonis me nii detailidesse ei läinud. Mulle ei meenu, et ma ise oleksin viimasel ajal mõnes Jõgevamaa hotellis ööbinud. Ju teil on nii. Aga võin ütelda, et Võrumaal Ala-Rõuge külalistemajas on arve peal kaks eraldi rida: majutamine ja toitlustus. Ma arvan, et Rõuge inimesed käituvad korrektselt.

12:42 Aseesimees Jüri Ratas

Andres Herkel, palun!

12:42 Andres Herkel

Aitäh! Austatud ettekandja! Minu eelmine küsimus ei olnud see, kas uut maksumäära võib luua, vaid see, kas uus, 14%-line maksumäär on ka otstarbekas. Kuna ma sellele vastust ei saanud, siis küsin uuesti.

12:43 Kalvi Kõva

Kindlasti on see otstarbekas. Ma vastasin eelmisele küsimusele, et seda, kui palju see tekitab halduskoormust, kui palju toob selle uue taseme loomine maksumäärade tabelis kaasa täiendavaid töötunde ja kui palju sellele kulub vahendeid, meil komisjonis arutlusel ei olnud, hea Andres.

12:43 Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas kellelgi on protseduurilisi küsimusi? Ei ole. Aitäh, hea ettekandja! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Kersti Sarapuu!

12:43 Kersti Sarapuu

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ma väga tänan Kalvit selle eest, et ta nii tähelepanelik oli! Tõesti, mul algab kell üks järgmine üritus ja ma kartsin, et äkki ma ei jõua sõna võtta. Jah, majutusteenuste käibemaksu tõus on väga raske koorem kõikidele majutusettevõtetele, eriti väljaspool Tallinna asuvatele majutusettevõtetele. Tänu Vabaerakonna eelnõule menetleme me seda taas. Meenutan, et valitsus leppis ühel mai alguse neljapäeva hilisõhtuni kestnud kabinetinõupidamisel kokku, et majutusteenuste käibemaks tõuseb 2017. aastast 5% ehk seniselt 9%-lt 14%-le, ning suve alguses vormistati see ära Riigikogus, kus opositsiooni muudatusettepanekuid ei arvestatud. Sõites üle

turismifirmade liidu ja paljude hotellide pöördumisest, kus selgitatakse, mida turismi arendamine Eestile annab – kümnenädiku sisemajanduse kogutoodangust ja viiendiku teenuste ekspordist –, on valitsuse otsus majanduslanguse tekitajaks ja ekspordi pidurdamise aluseks ning turismisektoris töötava 45 000 inimese kahjuks tegutsemine.

Kes selle hinnatõusu kinni maksab? 5% võib ju tunduda väikese kasvuna, kuid iga väikseimgi hinnamuutus hakkab mõjutama klientide käitumist ja ettevõtjate investeerimisvõimet. Seda enam, et Soome ja Vene turistide arv on juba vähenenud ning kaugematest riikidest pärit turistid pelgavad meie piirkonda tulla. Täna tunnistame, et turism on muutunud rohkem riigisiseseks, aga samas teame, et meie inimeste hinnatundlikkust arvestades peavad majutusettevõtted pigem hinnasoodustusi pakkuma, mitte hinna tõstmisele keskenduma. Norras ja Poolas on majutusasutuste teenuste käibemaksu määr 8%, Leedus ja Soomes 9% ning Lätis ja Leedus 12%. Näeme, et nii nagu põllumajanduses, nii ka turismivaldkonnas aitavad meie lähemad naabrid oma ettevõtjatel olla turul konkurentsivõimelisemad, makstes toetusi või hoides käibemaksu määra mõistlikes piirides. Kuigi majutusettevõtetes peatunud välituristide arv oli 1. septembri seisuga 240 000, mida oli 1% enam kui eelmisel aastal, ning me võime olla rahul sellega, et Soome turiste peatus meie majutusettevõtetes mullusega võrreldes 4% ning Läti turistide 5% rohkem, on 2014. aastaga võrrelduna Saksamaa ja Venemaa turistide arv vähenenud vastavalt 4% ja 23%. Peame vaatama fakte. Üle 60% välituristidest peatus Harju maakonnas, enamik neist Tallinnas, samal ajal kui väljaspool Tallinna saame rääkida 11%-st Pärnu maakonnas, 7%-st Tartu maakonnas ja 5%-st Saare maakonnas. Mis me räägime veel teistest sisemaa majutusettevõtetest! Jah, sisemaa majutusettevõtteid kahjustab see maksutõus kõige enam. Ma ei usu nendesse meetmetesse, mida valitsus lubab turismi heaks järgmistel aastatel võtta. Valitsus räägib struktuurifondide vahenditest ja kuuest miljonist eurost, mille eraldamist ta lubab menetleda. Senine kogemus näitab, et isegi messidel ei suudeta meie majutusettevõtteid turundada, ilma et nad peaksid seal osalemisse paigutama päris arvestatavaid summasid. Veel vähem näen ma võimalust euroraha toel investeerida sise-Eesti turismiettevõtlusesse. Lihtsam variant oleks olnud käibemaksu tõstmine ära jätta ning Keskerakonna fraktsiooni ettepaneku põhjal asendada see vähese alkoholisisaldusega jookide aktsiisi tõstmisega, mis oleks pudeli siidri ja õlle maksumust suurendanud nelja aasta jooksul 12 sendi võrra ning toonud riigikassasse juurde üle 40 miljoni euro praegu planeeritud 15 miljoni euro asemel. Eilegi potsatas iga Riigikogu liikme postkasti kiri noorteorganisatsioonidelt, kus muretsetakse alkoholi liigse tarbimise pärast. Loodan väga, et Riigikogu liikmed mõtlevad täna ettevõtluse, eeskätt turismi kui eksportartikli arendamisele ning toetavad käsitletava eelnõu kujunemist seaduseks. Panen seda teile kõikidele südamele. Aitäh teile!

12:48 Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 59 esimesel lugemisel tagasi lükata. Alustame selle hääletamise ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 59 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt 43 ja vastu 36 Riigikogu liiget, erapooletuks ei jäänud keegi. Eelnõu 59 on esimesel lugemisel tagasi lükatud ja langeb menetlusest välja. Viienda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

6. 12:51 Tulumaksuseaduse ja sotsiaalmaksuseaduse, tulumaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu (78 SE) esimene lugemine

12:51 Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kuuenda päevakorrapunkti juurde. Algab Eesti Vabaerakonna fraktsiooni algatatud tulumaksuseaduse ja sotsiaalmaksuseaduse, tulumaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu 78 esimene lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli Riigikogu liikme Andres Ammasel!

12:51 Andres Ammas

Lugupeetud eesistuja! Austatud kolleegid! Üks lugupeetud kolleeg ütles täna siin pisut aega tagasi – ta oli üllatunud ja isegi pettunud –, et Vabaerakond mõtleb ja räägib nii labasest asjast nagu raha. Jah, me kavatsemegi sellest puldist rääkida rahast, sh maksupoliitikast, kindlasti veel kolm ja pool aastat. Siin ei maksa kellelgi meid alahinnata.

Peaaegu kolm kuud tagasi, 18. augustil, algatas Vabaerakonna fraktsioon eelnõu tulumaksuseaduse muutmiseks. Viimast suuremast maksusüsteemi muudatusest on Eestis möödunud juba 15 aastat ja meie arvates on viimane aeg algatada maksudebatt, unustada senised dogmad ja analüüsida, kas Eesti praegune maksusüsteem teenib ühiskonna huve või on pigem ebaõiglane. Meie arvates oleme me täna punktis, kus on tungiv vajadus maksusüsteemi muuta.

Tarbimismaksud, nagu käibemaks ja aktsiisid, on meil alates Euroopa Liiduga liitumisest järjekindlalt kasvanud. Praeguseks moodustavad need kogu riigi maksutulust ligi 42%, Euroopa Liidus keskmiselt moodustavad tarbimismaksud aga vaid ligi 28% kogu maksutulust. Eestist on saanud üks kõige kõrgemalt tarbimist maksustav riik Euroopa Liidus. Seejuures tuleb tarbimismaksude puhul arvestada, et kuna madalapalgalised tarbivad peaaegu kogu oma sissetuleku ära, siis nemad maksavad proportsionaalselt kõrgemaid tarbimismakse, võrreldes kõrgepalgalistega, kes ka säästa suudavad. Samas on kapitalimaksude osatähtsus Eesti riigi maksutulust vaid 7%, Euroopa Liidu riikide keskmine on aga ligi 21%. Nii et kokkuvõtvalt saab öelda, et Euroopa Liidu riikide keskmisega võrreldes on Eesti maksukoormus ebamõistlikult kaldu. Suurema osa koormusest kannavad madala ja keskmise palgaga töötajad ning tööandjad. Teisisõnu, praegune maksukorraldus ignoreerib madalapalgaliste probleemi ega arvesta Eesti ühiskonna suhtelise vaesusega.

Et probleemi ulatust saaks paremini mõista, on meie arvates keskmise palga asemel õigem rääkida hoopis mediaanpalgast. Pooled Eesti töötajad saavad töötasu alla mediaanpalga, mis 2014. aasta seisuga oli ligi 710 eurot kuus. Nii et Eesti hinnataset arvestades (nt on toidukaupade hinnad jõuliselt lähenenud rikaste Euroopa riikide hindadele) peavad pooled Eesti töötajad elama väga kitsastes majanduslikes tingimustes. See mõjutab elukvaliteeti, tervist, laste väljavaateid ning omal kombel kindlasti soodustab inimeste Eestist lahkumist. Meie hinnangul koormab kehtiv maksusüsteem eriti rängalt just seda haavatavat sihtrühma ning sisuliselt toodab ja isegi taastoodab vaesust. Eesti ühiskonna arengu seisukohalt on meie meelest lausa lubamatu, et täistöökojal ausat sissetulekut teenivatel inimestel ei ole piisavalt vahendeid, et kas või minimaalselt parandada oma elukeskkonda või kasutada teenuseid. Suurem osa nende sissetulekust läheb toidukaupade ostmiseks ja kommunaalkulude katmiseks.

Palgavaesus on Eestis probleem, ükskõik kas seda soovitakse tunnistada või mitte. Selle probleemi leevendamiseks on kindlasti mitu teed. Meie pakume välja ühe tee, kuidas vähendada palgavaesust ja selle kaudu Eestis probleemiks olevat varanduslikku kihistumist. Eelnõu mõte – sellest on lähtutud ka seletuskirjas – on käsitleda palgatulu osas just füüsilise isiku tulumaksu. Soovin parandada ühe vea, millele rahanduskomisjonis juhtis õigustatult tähelepanu kolleeg Aivar Sõerd. Aitäh! Kogenematuses on eelnõusse ebaõigesti kirja saanud see, mida täpselt me selle eelnõuga soovime reguleerida. Kes on lugenud seletuskirja, see saab aru, et eelnõu algatajate mõte on käsitleda praegu vaid palgatulu, mida tulumaksuseaduses reguleerib § 13. Edaspidi, jah, me soovime käsitleda muidki küsimusi, ka FIE-de ja dividendide maksustamist. Aga praegu on meie meelest mõistlik jääda vaid palgatulu maksustamise muutmise juurde. Kui Riigikogu liikmed eelnõuga esitatud lähenemisviisi põhimõtteliselt toetavad, siis kahe lugemise vahel on võimalik teha eelnõu teksti täpsustavad parandused ja need me kindlasti siis sisse viime.

Meie põhieesmärk on kehtestada õiglasem maksusüsteem, mis jõuliselt parandaks madalapalgaliste olukorda ja suurendaks kokku ligi 80% palgasaajate sissetulekuid. Selline reform suurendaks alla keskmist palka teenivate töötajate ostujõudu, tooks ringlusesse rohkem raha ja see raha kaudsete maksude kujul omakorda suurendaks riigieelarve laekumisi. Aga meie pakutud muudatused ei halvenda oluliselt ka edukamate ja jõukamate ühiskonnaliikmete olukorda. Tõsi, meie ettepanek vähendab pisut nende 20% inimeste netopalka, kes saavad kõrgeimat palka, aga mõju on suhteliselt väike. Samal ajal on madalapalgaliste netopalka suurendamise mõju väga suur. Ette rutates tahan öelda, et kõrgepalgaliste netopalka ja nende tööandjate tööjõukulused muudab meie järgmine muudatusettepanek, millega me ka siia saali tahame tulla, s.o sotsiaalmaksu lagi.

Meie eelnõu täiendav eesmärk on soodustada sotsiaalabist elatumise asemel tööleminekut ja töökohtade loomist ning stimuleerida palgatõusu. Eestis valitseb praegu tööjõupuudus madalapalgaliste töökohtade täitmisel. Töölepingud madala palga saajatega kas sõlmitakse või ei,

arvestades eeskätt kahte arvu: tööandja poolt vaadates töäjõukulu, töövõtja poolt vaadates netopalka. Et suurem tulumaksuvaba miinimum vähendab oluliselt maksukiilu nende kahe arvu vahel, siis meie hinnangul sünnivad madalapalgalised töökohad tulevikus märksa kergemini, sest sama töäjõukuluga saab töövõtjale pakkuda oluliselt suuremat netopalka. See loodetavasti meelitab töövõtjat mitte elatuma sotsiaalabist, vaid minema tööle. Me loodame, et see võiks täiendavalt motiveerida ka töökogemusteta noori otsima tööd Eestis, nad ei peaks siit lahkuma.

Mida me siis konkreetselt soovime? Me soovime kolme aasta jooksul suurendada tulumaksuvaba miinimumi 400 euronit kuus ja selle katteks tõsta tulumaksu määra 24%-le. Oleme teada saanud, et tulumaksuvaba miinimumi suurendamine 50 euro võrra kuus tähendab riigieelarvele ligikaudu 75 miljonit eurot ja tulumaksu määra tõus 1% samuti 75 miljonit eurot. Nagu ma juba eespool ütlesin, kaudsete mõjudena toob tulumaksuvaba miinimumi tõus 400 euro tasemele toidu- ja esmatarbekaupade turule – rõhutan, et tõenäoliselt toodavad neid kaupu peamiselt kodumaised tootjad – meie arvates juurde sadu miljoneid eurosid ja sellest laekub tublisti käibemaksu riigikassasse. Osaliselt sama eesmärki mis meie eelnõu kannab ka juunis seaduseks saanud IRL-i idee madalapalgaliste maksutagastusest. Ent rahanduskomisjoni koosolekul esinedes tunnistas Maksu- ja Tolliameti juht Marek Helm päris otsekoheselt, et maksutagastussüsteemi juurutamine võib kaasa tuua hulgaliselt maksupettusi, mida maksuametil on keeruline ja tülikas kontrollida. Meie eelnõuga ettenähtud süsteem on meie hinnangul lihtsam ega ahvatle pettusele. Meie pakutav jõuline tulumaksuvaba miinimumi suurendamine motiveerib muutma legaalseks töökohti, kus makstakse praegu ümbrikupalka ja mis asuvad just palgaskaala alumises osas. Rahanduskomisjoni koosolekul möönis ka Rahandusministeeriumi esindaja, et sisuliselt taotleb ju meie eelnõu sama eesmärki mis valitsuskoalitsioon – tulumaksuvaba miinimumi suurendamist. Meie eelnõu on lihtsalt ambitsioonikam ja näeb ette teistsugust katteallikat. Rahvasaadikute käes on poliitiline valik, kas püüda ka edaspidi (meie hinnangul) varjatult eelarvesse raha kokku kraapida või algatada maksureform. Ütlen otse, et me oleme õnnelikud, kui esialgu algab kas või maksudebatt. Täna tähelepanu eest!

13:01 Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Head ametikaaslased, kell on nüüd üks minut üks läbi. Me jätkame selle päevakorrapunkti käsitlemist homsel istungil ja liigume siis edasi küsimuste juurde. Istung on lõppenud. Ma soovin teile jõudu meie töös!

Istungi lõpp kell 13.02.